Mumtāz
Āderbajǧān
edebijjaty

16

ULB Halle
001 737 880
3/1

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

D: Fai 29460

(16)

Nur für den Lesesaal

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

سلمان ممتاز

سایی : ۱۶

894(0
M-91

آذربایجان ادبیّاتی

میرزا نصرالله بک رییده

اون ایکنجی عصر (هجری)

آذرنشر
باکو — ۱۹۲۸

Fai 29465

آذرنشر

مطبعه‌سینده باسیلدی

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

باکو تارقووی و بالشوی مارسقوی کوچه‌لریك کنجینده نمره ۱۶ | ۳۶

باش مطبوعات مدیرلکی 5021 سفارش 1191 سایی 3000

بر نیچه سوز

اوقویوجیلارا تقدیم ایتمکده اولدیغمز بو اثر، آدیندان بللی اولدیغی اوزره مصطفا خانلغی دورینندن قالما بر میرزه‌نك اثری‌در. بو آدام سلمان ممتازك کوستردیکی کبی خان طرفیندن تبریزه کونده‌ریلمش اورادا «زمان ومحیطینه موافق» برتحصیل آلاراق شیروانا دونمشدر. آذربایجان داکی خانلق دوری بیتدیکدن‌سو کرا یعنی ده‌ره بکلك دورینندن تجارت قاپیتالزمی‌دورینه کیچیلدیکی مدتده یعنی روس چارلغینك بورالارا کتیرمش اولدیغی اداره‌لر دولاییسیله مامورلق (چینوونیقلك) دوغولوشوندا میدانا کلن بر ذاتدر. بو شاعر پیرانمش ایران مدنیتی و کوفلنمش اسلام ذهنیتی ایله ده‌ره بکلك محیطینده بسله‌نمش و بویومش اولدیقدان سو کرا بونلاردان چوق‌دا ایلری‌یه وارا مایان روس چینوونیقلکی باتلاغینا دوشمش دائما عسرت و آجلق ایچینده کچینمش بر سیمادر.

سلمان ممتازك کوستردیکی کبی بو سیما (یعنی «دیده») «قاوورغالی ابراهیم (غافل) ایله حاجی سیدعظیم آراسیندا کی زنجیری» باغلایان خلقه‌لردن بریدر. اوبری حلقه ایسه سید عظیمك معلمی بهار شیروانی سایبلمالیدر. بو جهتدن ادبیاتمز تاریخینده «دیده»نك اهمیتی آز اولمایاجاقدر. لاکن بویله بر اهمیتلی شاعرك اوقوجی‌لار طرفیندن لازمینجه تانینماسی و بونو کلا یاریم و بر عصر بوندان اولکی آذربایجان ادبیاتینك ممکن مرتبه آکلاشیلماسی واجبدر ظنینده‌یز.

شاعرك ترجمهٔ حالینی و شعرلرینده کی روحی آکلاتماق ایسته‌ین سلمان ممتاز نه دییر:

...«دیده. حیاتا بدبین، زمانه اهلیندن بیزار و دنیادن متنفردر. خلقاً دیندار، پرهیزکار، لهو و لعبدن اوزاق، قاچاق بر شاعردر. عصرنده کی معاصرلرینه بیله یاناشمامش و دائما اونلاردان کنارا قاچمشدر».

بو قدر آزدر. «دیده»نك حقینده کی ملاحظه‌لریمزی بر آزدا که‌نیشلتمك و ده‌رینلشدیرمك ایچون اونی یاقیندان تانیمالی‌یز. اك قوتلی شعرلرینك برینده او نه دییر:

ایهاالناس کلون دهره وفا ایله‌مه‌یك
بو فنا خاطرینه نفسه جفا ایله‌مه‌یك.
بر یوقو صورتیدر واقعهٔ کل جهان
بیله افسانه یری جای صفا ایله‌مه‌یك....
اویمایك دولت دنیایه خطا معدنی‌در
بو خطا منبعینی باشه بلا ایله‌مه‌یك.
ویرمه ایمانکی بو جیفهٔ دنیانی یغوب
آپاروب مخبثه‌ده دفن خلا ایله‌مه‌یك.

یعنی دهرك وفاسی یوقدر؛ بوتون دنیا بر افسانه‌دن عبارتدر، بویله یردهٔ صفایه اویماق کرکمز... یعنی آخرت اهلی اولماق لازمدر. بوندان معلوم اولورکه «دیده» تمامیله بیر منزه‌وی، درویش

مزاج، دین*) و ایمانی هر شئیدن عزیز دوتان، بوتون حیاتینی قرآن آیه‌لرینه اویدیران، تقواپرست موللادر. «دیده» بوتون او زمانکی دین فلسفه‌سینی شعرلرینه کیچرمکه چالیشمش. وقتیله موللای رومی، حکیم سبزواری و ضیا پاشا کبی شاعرلرك نشیده‌لرینده و «جبری» مذهبلرك فلسفه‌سینده کی ارادهٔ کلیه و ارادهٔ جبریه مسئله‌سینی ایزله‌یوب کیدن بر شاعردر.

مثلا:

جمله اولاد اوغول فتنه بلا چشمه‌سیدر
اولارا باور ایدوب عمری فنا ایله‌مه‌یك

بیتی تمامیله «انما اولادکم و اموالکم فتنته» آیه‌سیندن خارج چیقمامشدر که بویله شاعرلرك یاردیمی ایله باشی ساریقلیلاریمزك صفای باطنیندن خلقمز ایچینده‌در.

«اولاده اعتبار یوقدر».
«اولادکه وار آتا آنانك دوشمنی‌در»
«مالا، ملکه بیل باغلاما»

کبی سوزلر کتله فلسفه‌سی یاراتماقلا، بوندان‌دا حیاتا یابانجی بر کوروش دوغماغا باشلامش‌در. باشی ساریقلیلارك وعظ — نصیحتلری دائما بویله کولونج فکرلر ایله فقرانی احمقلش دیرمك ایسته‌دیکلری اقتصادی جهتدن بللی ایدی. عوام خلق ایسه بویله فلسفه‌یه اویدیقجا هرنه‌اولورسا ممکن قدر ئولمه‌دن احسان‌ایتمك‌ایستیه‌جکلردی. معلوم که‌مختلف‌حدیثلره‌اویان**) فارس‌شاعرلرینك

«برك عیشی‌بکور خیش فرست
کس نیارد زپس توپیش فرست»

بو آهنکه موافق شعرلرینه پیروی اولان «دیده» دخی

ئوز حیاتکده قیلك نفسکزه احسانی
مطلقا وارث اولان شخصه وفا ایله‌مه‌یك.

دییه‌جکدی. ینه‌ده مذکور «جبری»لیك تاثیرینده اولاراق زنکین و فقیر اولمانك سببلرینی آراشدیرماق ایسته‌میر، اونی آنجاق «حکمت الاهی»در دییه کیچیر اونا کوره یوزینی تاکری‌یا دوتوب:

نه‌یه یارب منی خلق ایله‌دیك آج و فقیر
نه‌یه یارب منی خلق ایله‌دیك مفلس مال.

دییر. بونکلا برابر ملك و مالك نه قدر اهمیتی اولدیغینی‌دا کورور؛ وارلی‌نك‌دا یوقسولك‌دا حاللارینی سه‌چیر:

---

*) موسانك اللهه قارشو:

ان هی‌الافتنك

(بو یالکز سنك فتنه‌کدن باشقا بر شئی دکلدر)

ضیا پاشا:

امرك که اولا موجب خیر و شر افعال
یارب نه ایچوندر بو اوامر بو نواهی

حکیم سبزواری:

هر آنکسراکه مذهب غیر جبر است
نبی فرمود او مانند کبر است.

**) چوروك بر خورما مسئله‌سی.

اهل دولت و کلادر، فقرا کلفت حق
ایمدی عریان قالوب ای وکلا اهل و عیال

لاکن زمانه‌سینك چوروك دوشونوشی وسونوك آکلایشی دولاییسیله اوتوپیستلر کبی موعظه‌یه باشلاییر:

سن ییرسن همه‌دم نعمت الوان و لطیف
او باخور آج قالوب، غصه ییر، روز ولیال
فقرا هر کیجه تعداد قیلیر اشك سرشك
سن ییغیرسان کله‌جك عالم ایچون ایمپریال...
نه خبردر بو قدر دولتکه فاخر سن
دمبدم کبر و غرورك اوجالیر مرغ مثال
ویرسنه اهل فقیره بو قدر دولتدن
قیلسن، آ، ممکن ایکن رحم و عطا و ابذال.

«دیده»، اقتصاد جهتیندن جمعیت ایچینده کی طبقه‌لشمه‌نی کوردیکی کبی، ملتلر ایچینده کی غوغانك‌دا «بر پارچا چوره‌ك» اوسته اولدیغنی سه‌زیر. لاکن کرك برنجی نقطه‌ده کرکسه ایکینجی نقطه‌ده ینه‌ده دینك منحوس چه‌رچیوه‌سیندن چیقوب مستقل ملاحظه یاراتا بیلمیر. بورادا شاعر قاناتلاری باغلانمش لاچینا بکزه‌ییر که اوچماق استعدادینه مالك اولسادا قول قاناتی باغلی اولدیغی ایچون معین محیطدن یوقاری قالقا بیلمیر: قاضی‌دن باشلایوب طبیبه قدر، آخونددان دوتوب آذانچی‌یا قدر، بوتون دین بایقولارینی، بوتون جماعت «خادملرینی» هاموسینی تنقید ایدیرسه‌ده، سلمان‌ممتازك کوستردیکی کبی دکلدر. او، ینه‌ده دیندار نقطهٔ‌نظریندن بونلارا یاقلاشیر و

چیقوبدی هر طبقه ئوز طریق دینیندن
سیغیشماییر یولونا آزماغی بقایتدر.
تمام همتینی صرف ایدوبدی دنیایه
خلاف آخرت و تارك قیامتدر.

دییر. ملتلرك‌ده اقتصادیات غوغاسی ایتدیکینی تصویر ایتمك ایسته‌ین شاعر سلمان ممتازك سویله‌دیکی کبی‌ده «بین‌الملل» فکر ابراز ایتمیر. او، بو مبارزه‌نی کورور. بو دیللره آشنا اولدیغینی صنعتیله میدانا چیقارماق ایسته‌ییر. ینه‌ده عینی اصول اوزره دیلنچی فلسفه‌سینه دیره‌نوب دورور. «بر پارچا قوری چوره‌ك اوسته» بری — برینك باشینی یاران (عرب، تورك، فارس، ارمنی و روس کبی) بئش ملتی یکی‌دن باریشدیریرسادا سوکده ینه‌ده هر شئی فلك کج رفتارك شیلتاغینا رجوع ایله عاجزجه‌سینه

ایله‌مه‌یوب بیر کس ایله اتحاد
شاکی آندان خسروجم، کیقباد.

دیمکله محیطینك روحینی بر حالدا اورتایا قویمش اولور.

بونلارك هاموسینی کوسترمکله شاعرك ئوز عصری ایچون اك تمیز بر تیپ اولدیغنی قید ایتمك طبع شعرینده کی قوت وقدرتك سلمان ممتازطرفیندن دوغروتقدیر ایدیلدیکنی‌ده تسلیم ایتمك کرکدر. لاکن فکر و دویغو جهتیندن «دیده»نك بیر «مجدد» اولدیغنی ادعا ایتمکده اولان سلمان ممتاز هیچ بر زمان حقلی اولا بیلمه‌یه‌جکدر. چونکه ملتلری ساواشدیرماق و سوکرادان ینه‌ده باریشدیرماق مسئله‌سی کوهنه شاعرلرك آراسیندا چوقدان متداول بر انشا یولودر. هر بریسی معین فکری افاده ایچون بر حکایه‌نی نظمه چکه‌ردی. بودا اونلارك بریدر.

اداره

میرزا نصرالله‌بك (دیده)

کولزار کائناته قزیل کل بوخاغلو
کولرنك شوخ وشنك کوزللر کلوب کیدوب

(دیده)

کربلایی آللهی عارف، و قاوورغالی ابراهیم (غافل) ایله حاجی سید عظیم آراسیندا قیریلان ادبی زنجیری بیتیشدیرمك ایچون ایکی مهم‌شخصیتدن داها دوغروسی ایکی (نصرالله)دان بحث ایتمه‌لیز که، بری (بهار) بری‌ده (دیده)در. (دیده)عمرینك آخر چاغلاریندا اسکی ادبیاتمزا موضوع اعتباریله هیچ ئولمه‌ین یکی بر فکر تلقین ایده‌رك چوق مهم بر خدمتده بولونمشدر که، تاریخ ادبیاتمز نه (دیده)نی و نه‌ده اونك یاراتدیغی او (نوزمین) شعری یادیندان و هوشیندن چیقاراجاقدر. (دیده)نك آدی (نصرالله) لقبی (میرزا) فامیلیاسی‌دا (قوربان بکوف)در. اونك بکلکی ارثی اولاراق آتاسی (قوربان‌بك)ك قلمی و بیلیکی سایه‌سینده یتیشمش بر میراثدر. یوقسا (دیده)نه عادی‌بك و نه‌ده ملکدار اولمشدر. (قوربان بك) آغاسی خان اوغلی مصطفا خانك ایسته‌کلی دبیر و منشی‌سی ایدی. نه طور اولورسا شماخی‌دا ایکی دالاشان ساواشان آداملاری آرالاشدیرماق ایسته‌رکن تصادفاً اولدیریلمش و (نصرالله) ایله (اسدالله)ی‌ده آرادا یتیم براقمشدر. مصطفا خان بو حادثه‌نك قهرمانی اولان (قوربان بك) قاتلینی بو قارداشلارا تسلیم ایتدیره‌رك قصاص آلمالارینا مساعده ایتمش ایسه‌ده کیچیك (نصرالله) بوندان بویون قاچیراراق عالی جنابلق کوسترمشدر. بر آزدان سوکرا هر ایکی قارداش مصطفا خانك خرجی ایله (تبریز) شهرینه کوندریله‌رك وقته و محیطه کوره تحصیللرینی بتیردیکدن (شماخی)یه قایتمشلاردر. مصطفا خان بونلارا (شماخی)دا (میرزا)لق ویره‌رك معیشتلرینی تامین ایتمشدر. او تاریخدن اعتبارا (دیده) شهر ایچره (میرزا نصرالله بك) آدی ایله شهرت تاپمشدر. (دیده): خانلق تسویه اولوندیقدان بر مدت سوکرا ینه روس اداره‌لرینده (میرزا)لق ایتمش و او سایه ده‌ده بر قدر ارمنی و روس دیللرینی ئوکرنه بیلمشدر. حیاتینك سوك دورینی ایسه اوشاق

لارك تعليم و تربيه‌سينه حصر ايده‌رك (شماخی) نك (شيخ منازلی) محله‌سينده مكتبدارلق ايتمشدر (۱) (ديده) دوز دوغرو بر كيشی اولديغی ايچون او قحط الرجال دورينده تقدير ايديلمه‌مشدر و بو مناسبتله فوق العاده مشقت و عسرت ايله كيچينمشدر. او باره‌ده ايتديكی اشاره و سويله‌ديكی شعرلر چوق حزين و يوره‌ك ياندريجی‌در

رحمله ايله نظر عرضمه يارب جليل
فضلله باخ سوزيمه يا احد واقف حال

—

نيه يارب منی خلق ايلدون آج و فقير
نيه يارب منی خلق ايلدون مفلس مال

—

نيه بو مرتبه‌ده ايلمسن روزيمی تنك
نيه بو پايه قيلوبسن كونيمی قاره ليال

—

قالمشم ورطهٔ فقر ايچره مدارم تشويش
دوشمشم آتش قحط ايچره ايشم غصه خيال

—

صبحدن شامه دكين راه معيشت فكرم
شامدن صبحه‌دكين فكريم ايله جنك و جدال

—

هانسی كون روزيم اولوب اول كونی عيد ايلمشم
هانسی شب نانيم اولوب ياتديم او شب فارغبال

—

چوخ اولوب قونشی مكر حاليمه آكاه اوله
شرمدن آج ياتوب ايتمه‌مشم نان سوال

—

(۱) او زمان اوشاقلارينی اوقوتديران آتالار معلم حقينی هر آيدا (۱۵) ياخود (۲۰) قپيك مقدارينی ويريردیلر. بعض‌سی‌ده بش آلتی آی اوقوتديراراق سوكرا پول ويرمه‌سين ديه چيقاردارديی.
ممتاز

آدی یاتماغدی ولی قارنیم ایچی آتش جوع
نجه خواب ایده بیلور بر کسی اورسه کوره‌مال

—

دی کوریم من بو جهان ایچره نه عیش ایلمشم
نه یدیم یانه دیدیم یانه کیچوردیم احوال

—

نچه الوان خورك وار بیریسندن یمه‌دیم
توبه اولسون یمکیم کورممشم بر مثقال

—

نچه آلات طلا نقره دیورلر واردر
نچه یاقوت و جواهر نچه الماس ولعال

—

زربف و اطلس و دیباج زرینه مخمل
بکرس و قاقم و ماهوت و خزو ترمه و شال

—

بریسین کورممشم، آلمامشم، کیمه‌مشم
قانعم کاش کیچه آزجه معاشم خوشحال

—

(دیده) بوتون شعرلرینده دنی، خسیس و آلچاق آداملاری تنقید و مذمت ایده‌رك فقرانی حمایه ایدیر. وارلی‌لاری دورلو — دورلو اخروی تهدیدلر ایله کاسب و یوقسوللارك کومکینه چاغریر.

فقرا جمله باخور ای کوزی آج دولتمند
سن یغورسن بو قدر مال عجب مالا مال

—

اهل دولت وکلادر فقرا کلفت حق
ایمدی عریان قالوب ای وکلاء اهل و عیال

—

سن ییورسن همه‌دم نعمت الوان و لطیف
او باخور آج قالوب غصه ییور روزو لیال

—

فقرا هر کیجه تعداد قیلور اشك سرشك
سن سایورسن کیجه‌لر سیم و زرو ایمپریال

—

سن یغورسن کله‌جك عالم ایچون دنیالر
او دیور کاش کیچه حال و معاشم خوشحال

—

سن دیورسن بو قدر دولت و مالم واردر
ای اوله عمر مخلد کیچورم عیش و جلال

—

او کورور روز شبنك ذلتله کیچمکنی
دیلیور اولمکنی کیچمیه کون بو منوال

—

نه خبردر بو قدر دولتونکا فاخرسن
دمبدم کبرو غرورنك اوجالور مرغ مثال

—

ویرسنه اهل فقیره بو قدر دولتدن
قیلسنه ممکن ایکن رحم و عطاو ابذال

—

زخم خست نه بوغوب خلقکی چخمز نفسنك
تنك همت نه کسوب اللرنك ایتمز بر آل

—

عاقل اول درك ایله بو شرح اولونان سوزلریمی
هانسی مربوط و مسلم‌دی اونی یادنکا سال

—

نه صالورسن اوزینکی روزو شبنك زحمتنه
نه یغورسن بو قدر جیفه حرامیله حلال

—

شبنم ایله قویو دولمز طمعنك کمتر ایله
دوه‌نی تشنه اوله سیر ایده بیلمز غربال

—

بر اوصان ترك ایله بو شیوهٔ قارون ایشینی
بر یورول ایشلمه چوخ راحت اولوب دینجونکی آل

—

و ینه: بر خطاب پرعتابم وار اهل دولته
طالبان جمع مال و صاحبان شوکته
کیم ندر بر باخمیورلر اولیاء عسرته
روز و شب اونلار نجه تاب ایلیورلر حرقته
آتش نیران‌دن فقر آتشی سوزان‌در و الخ

—

رشوتچی، حاجی، درویش، واعظ، زاهد، خطیب و باشقالارینك عیبینی آیری، آیری یوزلرینه چیرپمشدر.

کیمیسی رشوت آلوب حق سوزی ایدر ناحق
کیمیسی ضرب دوتور فتنه جو خسارتدر

—

کیمیسی پول کوتوروب کعبه‌یه اراده ایدیر
مرادی حرمتی‌در ظاهری زیارتدر

—

جناب حاجی دیمك شاننه بلند کلور
خطاب مجلس علیا بویوك فخارتدر.

—

کیمی بازاره چخوب سوز اوخور که درویشم
تمامی پول تله‌سی غیر سوز نه حاجتدر

—

کیمیسی طعنه قیلور قاضی‌لیق یمان ایشدر
ولیك اوز غرضی مسند قضاوتدر.

—

کیمیسی وعظ ویرور اویمیون بو دنیایه
ولی اونك کیجه کوندوز خیالی دولتدر.

—

کیمیسی تولکی کیمی جامه‌سین ایدور تغییر
چکر اوزین ده‌مکه (۱) حیله و ریاضتدر.

—

کیمی خطیب اولوب منبر اوسته بلبل وار
اوزین بروزه ویرور مشعر فصاحتدر.

—

کیمی مؤذن اولوب بانك الصلات ایلر
اوزینه دن چاغیرور خادم جماعتدر.

—

کیمیسی حلقینی یرتار مخارج تجوید
قاشین یوخاری چکر مد ایله قرائتدر.

—

کیمیسی قطع قیلوب مروتیله انصافین
آدین طبیب قویوب قتل بی نهایتدر.

—

اولونجه شخصی سویور هر قدم آلور ظالم
مریض فوتی اونا کوییا ظرافتدر.

—

کیمیسی کوزلری سرمه عمامه باشنده
بیلنده شال الی سبحه‌لو تلاوتدر
لباس علم و ادبله اوزین قیلور زیبا
فساد زیوریدر مدعا ریاستدر
فساد عالمه باعث فساد عالمدر
وجود ناره توتون چیخماغی دلالتدر.
بزیم زمانه‌مزون ملتی اولوبدر قلب(۲)
سخا (۱) اخس کرم (۲) مرك‌دن عبارتدر
تعجب ایلیورم من کروه آدمدن
بو عقل و دانش ایله بونجه جهالتدر.

---

(۱) ده‌مك: تولکی یوواسنه، هینینه دییرلر.

(۲) قلب: ترس دیمکدر. سخالفظینی آشاغیدان یوقاریا اوقودیقدا (اخس) اولدیغی کبی کرم سوزی‌ده ینه ترسینه اوقوندیقدا (مرك) چیقار. ممتاز.

(دیده) حیاتا بدبین، زمانه اهلیندن بیزار و دنیادن متنفردر خلقاً دیندار، پرهیزکار، لهو و لعبدن اوزاق قاچان بر شاعردر. عصرینده کی معاصرلرینه بیله یاناشما مش و دائماً اونلاردان کناره چکیلمشدر. (دیده) نك شعرلری‌ده ئوزی کبی‌در. اونلاردا شرابك تعریفی، باده، ساده، طرهٔ طرار، خال و خط، موروماردن نشانه بیله یوقدر. عمرینده هیچ بر غزل و هجو سویله‌مه‌مشدر. (قصیده) لری ایله برابر (رزمیه) و (پیش واقعه) لری چوق کوزه‌لدر. مرثیه‌لری‌وارسادا اهمیت‌سزدر. (دیده) دن کوزه‌ل بر حرب شاعری اولاردی (مناقب‌حربی) سویلمکده ید طولا صاحبی‌در. بو موضوع‌اونك طبعینه چوق اویغون و موافقدر. تشبیه و تصویرلری غایت نفیس و طنطنه‌لی‌در. شعرلری بو ادعامزه معتبر برسنددرلر.

(دیده) یوقاریدا سویله‌دیکیم کبی تاریخ ادبیاتمزا شانلی برصحیفه علاوه ایتمشدر. اودا عمرینك سوك ایللرینده بین‌الملل فکر و دویغوسینی الهام شعریمزه تبلیغ و تلقین ایتمه‌سی‌در. او موضوعدا

غریبه بر نقل ایله‌ییم ای جوان
بردم ایشیت مطلبیم اولسون عیان

مطلعلی بر اوتکنج — حکایه یازمشدرکه، او حکایه اسکی ادبیاتمز ایچون اورژینال و باکر بیرشعردر. (دیده) بواوتکنجینی (ملمع) اولاراق بش‌دیلده یازمشدر. آذربایجاندا ایلك دفعه معاصرلریندن یوز چه‌ویروب بین‌الملل روحدا ترانهٔ داهیانه‌سینی شاعرانه و کوکل سه‌وه‌ن بر طرزده ترنم ایدن (دیده) بزجه (مجدد) عدد ایدیلمه‌لیدر.

(دیده) شعرلرینك طبع و تمثیلی و یاخود قارانلق عالمیندن ایشیقلی دنیایه چیقماسی (بویوك اوقتیابر بایرامینا) تصادف ایدیرکه، بو چوق اوغورلی و چوق کوزه‌ل تصادفدر. (دیده): بهار، بی‌نام، قاسم بك ذاکر ایله معاصردر. حاجی سیدعظیم (دیده) نك آخر چاغلارینی درك ایده بیلمشدر. سید عظیم، قاصر، ضوئی، خرمی و صابر (دیده) دن چوق — چوق متاثر اولمشلار. اونلارك‌شعرلری‌ایچریسینده (دیده) نك تاثیری کوزه چارپماقدادر. وفاتی (شماخی) دا (سکسان) یاشلاریندا اولدیغی حالدا هجری ۱۲۸۷ تاریخینده پاییزفصلی شعبان آیینك (اونی) جمعه کونی کون‌اورتادان اوچ ساعت کیچمش واقع اولمشدر. هانسی قبرستاندا دفن اولوندیغینی ئوکرنه بیلمه‌دیم.

باکو ۱ نویابر ۱۹۲۷

سلمان ممتاز.

بهاریه

ماشاء الله فصل کلستان‌در
روی زمین لاله و ریحان‌در
صحن چمن کلشن و رضوان‌در
ناطق و صامت هامو خندان‌در
عقل باخوب و اله و حیران‌در
عندلیبنك کونکلی دولوقان‌در
کل بزنوب کلشنه مهمان‌در
ابر و هوا چشمهٔ حیوان‌در
سبزه‌لره لطفله احسان‌در
بزم چمن جمله چراغان‌در
شکوفه‌لر تمام الوان‌در
مختصری بهار سلطان‌در
قضای هر کاه ازلدن چخوب
حسن چمن شفقت جلدن چخوب
سطح زمین جنك جملدن چخوب
برد شتا کل محلدن چخوب
بیخ چیچك چنك اجلدن چخوب
مشکه دونوب خاك عملدن چخوب
نحس کیدوب جرم زحلدن چخوب
سبزه‌لنوب باغ خزلدن چخوب
هوا مصفالنوب الدن چخوب
قرص قمر نقص و خللدن چخوب
مهر درخشان حملدن چخوب
ماشاالله فصل کلستان‌در

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

ابر هوا قطره قطره چون پلنك
باد چكور نعره غريو نهنك
رعدله بر قنك سسی توپ و تفنك
ريزش باران مثال خدنك
سبزه‌لره توكردی لؤلؤی هنك
بنفشه‌لر اول كلور پيش جنك
قافلهٔ بهاره يعنی پشنك
صونكره چيچك دسته دسته شوخ و شنك
آچيلماغه غنچه اولور كونكلی تنك
داغلار اولور اطلس سبز فرنك
كوكنك يوزی ستاره‌دن رنك رنك
روی زمين لاله و ريحان‌در

—

مطلع خورشيدچون ايلر ضيا
مشرقدن طلوع ايدر كون صبا
فجر سحر طلعت طاق طلا
زنبق تكی لطيف‌و خوشتر هوا
شوره كلور جنبش ايدر هر صدا
قوشلار اوخور نغمهٔ شمس‌الصبا
نسيم اولور مروحه‌زن كل كشا
نركس آچار كوزلرينی خوش نما
فصل بهارنك اثری توتيا
روحه يتر نشاءٔ فيض و عطا
شكر سنك برلكونكا ای خدا
صحن چمن كلشن رضوان‌در

—

يدی كوكب بروج اثنی عشر (۱)
بش حواس و آلتی جهت ای پسر

---

(۱) اون ايكی برج.

ثابت سیارله شمس و قمر
دورت عناصر اوچ موالد مختصر
دوقوز فلك یدی زمین ماحضر
عرش قلم لوح قضاوقدر
علوی سفلی و چه‌نجم شجر
کون و مکان رطب یابس بحرو بر
ماخلق‌الله سواءالسقر
بو موسم‌ده صفالنوب سربسر
هر بری اوز عالمنده جلوه کر
ناطق و صامت هامو خندان‌در

—

بر بیله موسمده بهار چاقده
انجمن عیش‌در آفاقده
بر اوز که عالم‌دی بو تپراقده
لطافت سندسی یپراقده
قمری چخوب سروه اوخوماقده
کبك دری قهقهه قیلماقده
تذرو طاوس نه مشتاقده
بلبل دوروب شاخ طلا طاقده
صبحه باخور خیالی اشراقده
نغمهٔ صبحی اوخویه باغده
کورون نه وار حکمت رزاقده
عقل باخوب واله و حیران‌در

—

چوخ عجب‌در شرح خدا حکمتی
بیلمك اولمز آنده کی کیفیتی
عالمه ثابتدی الوهیتی
بیلنمیور اقدس ماهیتی
کورنجه قدرتدی اونون قدرتی
سبزه‌لره لطف قیلوب خضرتی

بو رونمشدر آل و یاشیل خلعتی
عطر باسوب جفل خوش زینتی
بزم زلیخا ئی کل حشمتی
هر برینون یوسف کیمی طلعتی
شاهد کل ترك قیلوب مروتی
بلبللرنك کونکلی دولو قاندر

—

چیخدی بلبل خطیب تك منبره
لفظ عباراتی دونوب کوهره
قیلدی ندا جمیع کلشنلره
استمعویا فرقته الازهره
بهشتنك آثاری اینوبدر یره
بنفشه‌دن خاك دونوب عنبره
نهر و چشمه او خشیورلر کوثره
سنك چمن طلعت سیم وزره
کیندردی خلعت کل جعفره
اطلس کلناری کل احمره
سندس خضریه‌نی نیلوفره
کل بزنوب کلشنه مهماندر

—

صد مرحبا لعل زرافشان کل
هر زینت وزیب فزاشان کل
شاملره شمع فروزان کل
داك یرینه مهر درخشان کل
بارکه شاخه سلیمان کل
آتش موسی‌یه‌ده برهان کل
طلعتده یوسف کنعان کل
ورقلری شبیه قرآن کل
حورلرنك تاجنه مرجان کل
حاشیهٔ کوشینه ریحان کل

غنچه‌لره چشمهٔ حیوان کل
کلنك سویی چشمهٔ حیوان‌در

—

بهار بر فصلدی یوز شرح و باب
جمع ایلمز وصفینی یوز مین کتاب
او کوندن کیم حمله‌در آفتاب
خیمهٔ کل جمله‌سی زرین طناب
شقایقنك چتری جواهر قباب
شکوفه‌لر نور چراغان تاب
کیجه کوندوز باغ و چمن ماهتاب
سبزه‌لره سایه سالوبدر سحاب
ژاله‌لرنك دانه‌سی لؤلؤی ناب
روحه لطافت ویرور آواز آب
چمنلره فضل خدابی حساب
سبزه‌لره لطفله احسان‌در

—

رعد چکور نعرهٔ بانفخ صور
دیشره چخون یا من هوفی‌القبور
ثورله جوزایه چخوب مهرو هور
حکم بهار عالمه تاپمش صدور
مشرقدن مغربه امری بودور
کل هاموسی خاکدن ایتسون ظهور
سبزه‌لره زمان عیش و سرور
کلشن اولوب شرافت کوه طور
جرکهٔ میقاته خیابان دورور
زمزمهٔ ذکرده فوج‌الطیور
نحمدك یاقدیر یاشکور
شکوفه‌لر تمام الوان‌در

—

ارض و سما جمله برنك اخضری
فجر صبالونده نیلو فری
نخل زمرده قوشنك شهپری
شاخ زبرجده‌ده کل احمری
زنبقده ژاله هوا کوهری
قرمزی یاقوت کلنك افسری
بلبل اولوب حدیقه‌ننك سروری
(وان یکاد)ی اوخویور ازبری
دفع قیلور کلدن یمان منظری
خداوندا بو (دیده)ننك کوزلری
بر کوریدی روضهٔ پیغبری
مختصری بهار سلطان‌در

پول

اهل حاله سانمه ایدل بو جهان مقبول‌در
عاقله جاه و جلال دولتی مخذول‌در
بذل قیل کیم نفع و سودنك ایتدیکونك مبذول‌در
وای او نفسه مال دنیا یغمغه مشغول‌در
آیهٔ (ویل‌لکل) حالنه مشمول‌در

—

ذره‌نی بیجا دیمه یانور او پیش آفتاب
یا دوتوبدر جغد عارف کوشهٔ کنج خراب
اونلارنك مقصودی‌در دینار و درهم بی‌حساب
بری کوك‌دن بری یردن ایلیورلر اکتساب
هر بری اوز عالمنده طالب مامول‌در

—

ای جهانی چوخ سون بختی سیاه ای دربدر
ای اولیم یاددن چخارمش بی‌قضاو بی‌قدر
بو قدر شوقنك ندر تحصیل و جمع سیم‌زر
وآللهی هر کس اکر دنیا و مافیهاسور
دشت خسرانك چولنده بر بیابان غول‌در

—

ای خمار آلودهٔ غفلت سراپا بد عمل
طالب دنیای فانی همچو زنبور عسل
پوله ماله راغب اولمه یادنکا سال بر اجل
ایله باری اولمکه باور یقیناً لااقل
چون اولیم هرذی نفسدن دمبدم منقول‌در

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

مال دنیا بی‌بنادر چکمه اونکا حسرتی
عالم معنی‌ده بردر عسرت ایله عشرتی
پیشوالر هر زمان دنیادن ایتمش نفرتی
چك ایاغنك بو فنادن دوت طریق صحبتی
صحبت عرفانی هر بر فرقه‌ده مقبول‌در

—

فی‌المثل دنیای دولت سنده اولدی حسب کام
پول و مال و ملك و جاه اشهب کوهر لکام
سنده کر بخشایش اولمز فیض آپارمز خاص و عام
هر نه دولت جمع ایدوب‌سن طعن اولور بین‌الانام
همرهنك زحمت چکن جاروب کش مزبول‌در

—

پول بر مردار شئیی‌در (بول)در لفظی جناس
ارمنی دیلنده (پوغ) الحق پو...در بی‌قیاس
ایله بر کسده دوتار مسکن اوله نکبت اساس
بدکل و عاجز زبون و بی‌حیا ادبارناس
یاعقیم و یا منافق یاالی مشلول‌در

—

بو جهانه شوق ایدن فرعون‌له شداد دور
کور اولارنك کوشك شینی هانجاری بر باددور
ایلمه تشبیه اوزنك اونلاره کل امداد دور
ذم دنیای عجوزه بر توکنمز زاد دور
بو اساسنك شرح متنی ختم اولنمز طول‌در

—

سربسر و عظ و نصایح‌در بو شعرپر حقیق
حق مضمونی اوزون کویاکه دریای عمیق
هر سوزی دردانهٔ آفاق چون لعل و عقیق
لؤلؤ مکنون‌در (دیده)در نظم دقیق
فی‌المثل کویا صدف تك کوهر کشکول‌در

وصیت

ایا مطیع متاع جهان بو قلمون
سنکا وصیت ایدوم بر کلام خوش مضمون

—

بشرط ایلیه‌سن استماع عبرتله
مقالم ایتمیه‌سن بر مقال ناموزون

—

ندر صحیح سبب علت وجوداته
مراد و اصل غرض خلقته ندر مقرون

—

بنای‌عالم‌دن انقراض عالمه‌جن
بو عالمی نه ایشه خلق ایدوب نچون بیچون

—

یر انمیوب بو قدر جن و انس عالمده
مکر عبادت ایچون پس عبادت اولدی بلون

—

امانتی که سنکا نقل اولوب صیانت ایله
مطیع تا اوله سوز حکم عهد هم راعون

—

نوای حقی چاغور لیلی هدا تاپاسان
مجازی چول کزوبن اولمه بینوا مجنون

—

ثواب باقیه یغ مال دنیوی یغمه
نه قدر یغدی هانی نیلدی کورك قارون

—

بو بزم فانیه‌ده چوخلری متاع یغوب
کنه داغلدی ولی اولدی کاسهٔ وارون

—

نه اعتبار جهاننك فنالو جیفه‌سنه
اکرچه تایغه‌سن حد حصردن بیرون

—

نه قدر جمع ایده‌سن بر معاش کافندر (۱)
زیاده زحمت‌در وارثه قالور مرهون

—

بو سوزلرم سنکا تحقیق اولور وفاتنکده
هنوز یوخ اثری کوزلیك کورك قالسون

—

کلنده وقت اجل روح بینوا کیده‌جك
اکر مرتب اوله صد سفوف صد معجون

—

نه کار ایله‌مسن بربه‌بر جزاسی یتر
شریره شر یتر خیره خیردر مضمون

—

خلاصه (دیده) دیوم مرتضی عدولرینه
همیشه وار مقرر عذاب کونا کون

---

(۱) کافن — کفن.

أر کیشی

ای کونکل حاجتونکی ایتمه طلب هر کیشی‌دن
کر دوروب شی دله‌سن باری دله ار کیشی‌دن

—

درد اظهار ایله‌سن شیر صفت شخصه ایله
نه کلور تولکی طهر قویروغی چنبر کیشی‌دن

—

دردی بر شخصه دیون همتی تیز جوشه کله
نه اولور دولتی چوخ همتی کمتر کیشی‌دن

—

ناکسنڭ دولتی کر حددن آشه ناکس‌در
دوتمه امیدنکی نامرد محقر کیشی‌دن

—

دولته باغلو دکل بخش و عطا همته‌در
هر کیمڭ همتی وار چك اونی سرور کیشی‌دن

—

بخش برباد طلادر یوکی سنکین ولی
بویوکی استه کلن چکمکه بر نر کیشی‌دن

—

کیشی‌نڭ طبع نجیبانه‌سی فرزانه کرك
نه بتر خز بورونن سیسقه‌جه ابتر کیشی‌دن

—

دولت و واری اولان کیمسه سخا آنامیه
بر زن اهل کرم خوش‌در ایله خر کیشی‌دن

—

ظلمت فقرده کز پرتو ماهی آرامه
ذره‌جن ایتمه طلب نور بد اختر کیشی‌دن

—

رزق درویشی ویرور درویشی ایجاد قیلان
سبب خیر کلور کوهری کوهر کیشی‌دن

—

ایکی دنیاده علی‌در ایکی دنیاده علی
دونمسون عاقل اولان (دیده) بو رهبر کیشی‌دن

طلایه‌در

اهل زمانه سعی همیشه طلایه‌در
تعمیر ملك و زینت قصر و سرایه‌در

—

منظوردر مدام عیالین عزیز ایده
شوقی تمام زیور خوان و غذایه‌در

—

شاید دخی ترقی ایده حرص آتشی
اندیشهٔ منیه‌لری کیمیایه‌در (۱)

—

اما بلون او حرصله محرومدر یقین
زیرا مرادی عکس مدار قضایه‌در

—

حقا که سیل عمر دمادم کلوب کیدوب
اول بینوا هوایه باخور سر هوایه‌در

—

دیبا کیوب خز ایله تبختر جلالتی
کویا اونون مراتبی چوخ بی‌نهایه‌در

—

دنیا نه‌در که صورت دنیا جناس‌در
دنیا طلب مخالفت انبیایه‌در

—

(۱) کیچنلرده میسه اکسیر ووروب قیزل ایتمك طمعینه دوشن ابله‌لر وار ایدی. میرزا فتحعلی آخوندوفك (ملا ابراهیم خلیل کیمیاکر) آدلی اثری بو خصوصدا یازیلمشدر. ممتاز.

خز بیلمزم نه فخردر ای فاء دن سقوط (۱)
بر نقطه‌دن خلو اوله خردن کنایه‌در

—

فخر ایله‌ین فخارتی فخر ایله ایله‌سون
زیرا که فقر اشرف مجموع پایه‌در

—

فخر ایلمه تعدد مال و جلالوه
ویل‌لکل آیهٔ و افی هدایه‌در

—

باغ و زروع قصرنکا مغرور اولما کل
قرآن ایچینده کم ترکو کور نه آیه‌در

—

سندن قدیم کورنه قدر اغنیاء کلوب
اونلار قموس عبرت ایچون اغنیایه‌در

—

واحسرتا نواسی چکوب قبره کیتدیلر
تا حشره‌جن بو حسرته آه و نوایه‌در

—

یالیتنا جهانه کلیدوك دوباره بیز
اولمز دخی مجال بو زنك درایه‌در

—

سرمایه ایتمه مال جهانی برادرا
مال جهان فانیه‌در لغو مایه‌در

—

دنیا طلب‌ده سایهٔ همت کورونمیوب
زیرا که سایه لایق شان همایه‌در

—

دنیا طلب‌ده کر کسی خصلت بروز ایدر
چشمی مدام جیفهٔ شاه و کدایه‌در

---

(۱) فخردن فاء سقوط ایدنده یرده (خر) قالور. ممتاز.

صد مرحبا او شخصه رضای خدای ایچون
شوقی مدام ذکر و ثنا و دعایه‌در

—

پروردکار عالمه هردم هزار شکر
بر (دیده)ام توکلم آنجاق خدایه‌در

نه اعتبار

ای دل جمیع وضع جهانه نه اعتبار
دور و مدار چرخ زمانه نه اعتبار

—

ابلق نمای کردش ایام روز و شب
نیرنك درفسون و فسانه نه اعتبار

—

کلا جمیع فانیه‌در دور روزکار
ظل غزال تند دوانه نه اعتبار

—

عمر عزیزه اولمه غرورانه نور سم
سام و نسیم و پیر و جوانه نه اعتبار

—

آتش کلنده خشك و تری جمله یاندرور
پیش اجلده یخشی یمانه نه اعتبار

—

قلمه غرور خیلی کماندار اشجعم
بو عرصه‌ده خدنك و کمانه نه اعتبار

—

بو کور دوکون تمامی ظلمات روشنا
محدوث‌در ظهور و نهانه نه اعتبار

—

ست جهات عالمی کزدوم خیال له
عرش و زمین و بحر و مکانه نه اعتبار

—

دولت اکرچه جلوه ویرور پیشکاهده
اما فرات آب روانه نه اعتبار

—

بوی بهار حسن شقائق کیدر کیدر
بلبل چکن نوا و فغانه نه اعتبار

—

برف سفید سرخ کلی ایلیوب سیاه
رنك کیاه سرو چمانه نه اعتبار

—

شمشیر خود مجوهری برنده تر کرك
آهن اولان مخارج کانه نه اعتبار

—

مردانه‌لك تشخص فطریه‌در ضرور
اولاد شاه میرله خانه نه اعتبار

—

بیهوده‌در قریب و قرین زوال‌در
جاه جلال و منصب و شانه نه اعتبار

—

عاقل کرك اوزینه اوزی وعظ ایلسون
واعظ دین بیان زبانه نه اعتبار

—

(دیده) کرکدی مالنه صاحب رقیب اوله
چولدن چوله نکاه شبانه نه اعتبار

موعظه

ایهاالناس کلنك دهره وفا ایلمیون
بو فنا خاطرینه نفسه جفا ایلمیون

—

بر یوخو صورتی‌در واقعهٔ کل جهان
بله افسانه یری جای صفا ایلمیون

—

موج دریا کیمی‌در روز شبنك دورانی
روی دریاده دوروب ملك بنا ایلمیون

—

اوچه‌جاغ داغله‌جاغ هر نجه تعمیر ایلسنك
پس عبث رنك اوروب نقش طلا ایلمیون

—

طاق کسرا ایله ایوان خورنق و سدیر
نجه اولوب سنده ایله فکر جدا ایلمیون

—

بر سرا فکرنك ایدون منزل آخر او اوله
یعنی قبری ایلیون اوزکه سرا ایلمیون

—

اویمیون دولت دنیایه خطا معدنی‌در
بو خطا منبعنی باشه بلا ایلمیون

—

ویرمه ایمانونکی بو جیفهٔ دنیانی یغوب
آپاروب مخبثه‌ده دفن خلا ایلمیون

—

جمله اولاد اوغول فتنه بلا چشمه‌سیدر
اولاره باور ایدوب عمری فنا ایلمیون

—

ایله کیم دولتنك اولدی اوغوله حکم بویور
وای یوخسول اوله‌سن داخی صدا ایلمیون

—

اوز حیاتنده قلون نفسونکزه احسانی
مطلقا وارث اولان شخصه وفا ایلمیون

—

مکر شیطان سیزی وسوسهٔ فقره سالور
او کردور چوخلو یغون بخش و سخا ایلمیون

—

صبر ایدون رزقی توکر ابر عطای رزاق
ساحت حوصله‌نی تنك قضا ایلمیون

—

صرصر موت کلور پنبه‌نکی افلاکه چکر
الحذر عبرت ایدون سر بهوا ایلمیون

—

اوله‌جکسن نه قدر خوش کیچونه ایامنك
کفنك فکرین ایدون شال و قبا ایلمیون

—

(دیده) دوت کل محبتله علی دامنینی
ایله کیم دوتدوز اونی خوف جزا ایلمیون

چای

شیوهٔ اهل زمانه بزم قند و چای‌در
کیمسه‌ده اندازه یوخ هر کیمسنه خودرای‌در
فرق یوخدر کیمسه‌ده باجای یا بی‌جای‌در
وادی وحدت کیمی شاه و کدا یکتای‌در
عادت تریاق تك هر کون قدح پیمای‌در

—

قند غایت‌ده لطیف و آغ شیرین دلپسند
کل بدن‌لر جسمی تك شهد و مصفا عین قند
قافی قوت نونی نعمت دالی دیو نفسه بند
بر عجب طوطی‌دی بو کیم صیدقلمز هر کمند
سیما فقر اهلنه ال ویرمین عنقای‌در

—

چای بر زیبا چیچك‌در عالمه اولمش عطا
لطف صانع‌دن سوا کیم سویلسه سویلر خطا
بر نبات‌الحسن‌در کیم احسن لطف غذا
عنبر سجر بهار جوهر عطر صبا
کل کیاه کل‌دن بالمره مستثنای‌در

—

لیك بو برك لطیف سبزهٔ آب حیات
لیك بو لؤلؤی ناب رشحهٔ شاخ نبات
لیك بونسرین کل ریحان بو مشکی صفات
لیك بو دشت خطا آهوسی طیب طیبات
هر کسه اولمز میسر سنبل زیبای‌در

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

سیموارنك هیئتی کویا سمندر پر سروش (۱)
روز و شب خوردو شرابی آب آتش دلخروش
یا چو سرو کوهدر باشنده چاینك طرفه قوش
عشقله افغان ایدر بر زمزمه یوز لهجه جوش
سانه سن بر جهجهی یوز بلبل شیدای‌در

یا مشبك قبهٔ زرین‌در آتش نکار
کورهٔ عالم کیمی چار عنصری ضمننده وار
سحردر کویا وجودی روحی یوخ جسمنده حار
نعره کش سوزش نفس صفرا بدن سودا نجار
عاشق نالان کیمی که اشك در که نای‌در

بر کوزل مشربدی خسرو کورمیوب بو قسم آب
رنکی کل عطرنده هیل شوقی صفا ذوقی شراب
کور نه محفل دربساط چای نور آفتاب
استکان و چای قاشق قند لیمو شیر ناب
شبنم جام شقایق زینت صحرای‌در

یا طلادن چشمه‌لنمش بر عجیبه عین‌در
آب و آتش جمع ایدوبدر مجمع ضدین‌در
با وجود اینکه تباین اونلاره مابین‌در
بر بدن‌دن باش کتورمش بزم عیشه‌زین‌در
فی‌المثل کویا چمن‌ده بر کل رعنای‌در

سیموارنك دستکاهی اوج و رفعتدر جلال
جای زیبا فرش دیبا خادم صاحب جمال
چای اعلا قند احلا ظرف رنکین سبزوآل
سویی چوخ غایت مصفا چوخ لطیف و چوخ زلال
سانه سن شفاف شیشه یا در بیضای‌در

—

(۱) سروش: ملك آدیدر.

استکان‌لر قصر ابیض چای قرمز جسم حور
یا دوشوب رنك قمردن ساحت دنیایه نور
یا مکر ابراز اولوب کیفیت قلب و حبور
بارك الله بزم عشرت هم جلال و هم سرور
بادهٔ صهباندر بو بادهٔ صهبای‌در

—

چای قندناك لذتن بر اهل لذتدن سوروش
نهر کوثر شربتناك اصحاب جنتدن سوروش
پادشه‌لر خلعتناك ارباب خدمتدن سوروش
لعل و کوهر قیمتناك بر مهر طلعتدن سوروش
قدر زر بر کس بلور کیم عارف کمیای‌در

—

چای بر سیل عطادر نا توان ایتمز قوام
جوشش جیحونه قلمز داغ ترکستان دوام
چای‌در آدی ولی دریای قلزم ای غلام
کیرمه بو دریایه قلمه خرج اولمه بی‌نظام
چوخ سفاین یوکلرین غرق ایلین دریای‌در

—

اهل دولت چای ایچسه نوش باد اولمش قیم
حق ویروب حقی بودر ایچسون کرك اهل نعیم
اهل دولت فی‌الحقیقه مظهر لطف کریم
فقر اهلی چای ایچسه شار بون شرب هیم
بر کنه حکمنده‌در حددن چخوب رسوای‌در

—

لیك فقره چای ایچمك بر عمل‌در چون کناه
چای و قندناك بیلمسون آدین کرك اول بی‌پناه
هر قدح چای ایچمکی بر کاسه زهر و اشك و آه
ذره ذره پول قازانوب فرش ایده بو دستکاه
هر نه تشبیه ایلسون اوندن‌ده بد بالای‌در

—

سیموارنك هر اساس حسنی چون حسن حسن
عارف بی ذوقدر بو بزم‌دن الفت کسن
سر بسر شورو نوادر نغمه خوان تارزن
آخری بر جوش ایله آهنك ایدر کیم سانه‌سن
بورك کوتورمش سومسیه رقص ایلین تالای‌در

—

یا اخی امعان قل نور جلا اوکرتمشم
معنئی شیرین‌له ذوق و صفا اوکرتمشم
چای قندی پند ایچون فند هدا اوکرتمشم
من سنکا بو نظمده وعظ خدا اوکرتمشم
یاتمه یاتمه صانمه بونلار طفل ایچون لای لای‌در

—

چای لایق‌در امیره اغنیای دولته
چوخ عجب شایسته‌در شان و جلال و شوکته
مجلسه باغه اوطاغه امر و نهی خدمته
بر فرح‌در دلکشا زینت ویرور هر زینته
بسط ایدن دمده بساطین کور نه محنت زای‌در

—

چای قند و جاه فند پوچ اولور جمله تمام
تخت و بخت خواب و رخت ترك اولورلر لاکلام
پول و دولت زور صولت خال و خط بولمز مقام
فقر وعسرت عیش و عشرت محو اولور ازخاص و عام
چون فنا ملکی‌دی بو ایولر یخان دنیای‌در

—

ماسوی الله بر قالان روح و عمل‌در بیش و کم
فرصتنك مقدور کن قوی طاعت شاهه قدم
بر نفس‌در عمر دنیا پیش و پس مطلق عدم
اعتباری یوخ حیاتنك کوچ بکوچ در دمبدم
زنك رحلت سس ویرور هر سمتدن یوز نای‌در

—

بو جهانه چوخ پیمبر کلدی پاك و کیتدی پاك
چوخ خزاین صاحبی قارون‌لر اولدی هلاك
چوخ شنشه مهر افسر چخدی تخته اولدی خاك
نادر و تیمور کسری کیقباد و هندراك
یا سکندر یا جم و جمشید و یا دارای‌در

—

کهنه دنیادر بو دنیا چوخ سرا ویران ایدوب
چوخ سر آمد پهلوانی بی‌سر میدان ایدوب
چوخ شهیر غرب و شرقی خاکده پنهان ایدوب
چوخ مقام عشرتی منزلکه افغان ایدوب
هر قدم نقشی عجب غمخانهٔ صدوای‌در

—

عاقل اولدر مطلقا غافل دکل عقبا ایچون
لحظهٔ غم چکمیور اندیشهٔ دنیا ایچون
علمنه فخر ایتمیوب ایلر عمل اخرا ایچون
پس نه توضیح ایلیوم روشن سوزی دانا ایچون
بو سوزه اهل زمانه اکثری دانای‌در

—

دولت دنیاندر دنیای دولت‌در قناع
کل قناعت کنزین ایله هر زمانده اجتماع
با وفادر با بقادر بی فنادر بی نزاع
دولت دنیا سراسر فکردر غم‌در صداع
هر ایکی دنیاده بالله زحمت بی جای‌در

—

ایکی شهراهه مکلفدی بنی نوع بشر
خواه شاکر خواه کافر راه خیر و راه شر
طاعت و عصیان اولور میزان فی‌یوم‌الحشر
کیم کناه ایتسه یقینا دوزخه بی‌شك دوشر
کیم ثواب ایتسه مقامی جنت الماوای‌در

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

خز و دیبا و سموری ایلمه زیب بدن
طاق ایوان جلالی ایلمه طرف چمن
دمبدم حسن سلیقه ایتمه زیب انجمن
یاده سال بر قبر حالن قاره تپراغ آغ کفن
کور نجه وحشت سرادر کور نه ظلمت جای‌در

—

بر عجب طبع دنی بعضی غنی شانند وار
استماعی اهل همت قلبین ایلر انکدار
دولتی غایتده چوخ ویرمك الی غایتده دار
بلمیور احوال فقری کیم نجه ایلر مدار
بر کونی فقر آتشینون دوزخه مین آی‌در

—

دولتنك حسنی بودر کر استسون ای نو جوان
رنکونکی فخریه‌دن کلنار ایده‌یا ارغوان
رحم ذلت بخش همت لطف نعمت فرش نان
دولت ایله نجل حقا بر بلادر الامان
نخل خرمایه سارشمش مار مرد ایذای‌در

—

ای خطا چایی ایچن راه خطادن ایله عار
ای شکر نوش ایلین کل ایله شکر کردکار
آخرت فکرنده اول دنیایه ایتمه اعتبار
ترك اولوب دنیا کیدر مجموعی کلا هر نه وار
فرصتی فرصت بلون کیچدی کیچن هیهای‌در

—

هانسی عالم حالنه بخشیله ایتدون التفات
هانسی سید یا فقیره ویرمسن خمس و زکات
هانسی یرده وقف ایدوبسن باقیات صالحات
مسجد و خان و دکاکن باغ پل نهر و قنات
آلدادوب دنیاسنی چوخ حیله کر دنیای‌در

—

چای جای خرجدر بو خرجدن صد احتیاط
قند قید صرف‌در قید ایچره بل اولمز نشاط
استکانه استکانت آخر اولمش ارتباط
سیمواره سیمی وار اهلی قورور بسط بساط
بلمیور محشر بساطن کیم نجه غوغای‌در

—

بر ملولی شاد قلمق لوح اعمال کتاب
بر فقیره یار اولمق انه حسن‌الصواب
بر حقیره داده یتمك بر عمل‌در مستطاب
سیما بخش و ترحم چوخ ثواب اندر ثواب
هر عمل زیبا ایسه بخشش دخی زیبای‌در

—

ای برادر طاعت ایله عمر کیتدی بالتمام
کون آشوب داغون باشندن دمبدم دروقت شام
آخرت فکرنده اول فوتنك یتوشدی والسلام
وعظ ایچون بو قند و چایی نظمده ایتدوم نظام
شیخ (۱) مرحومنك کلامی نان‌له حلوای‌در

—

(دیده) بو دنیاننك اهلی دیده‌دن چکمشله ال
کر بصیرت اولسه بونلارده بله اولمز عمل
مال دنیایه سواشمش‌لر چو زنبور عسل
یاده مطلق سالمیورلر وار آخر بر اجل
هر طرف هر کون فغان شاه حسین وای‌در (۲)

---

(۱) شیخ بهاءالدین‌ك (نان و حلوا) آدلی بر کتابی واردرکه دیده‌اونا اشاره ایدیور.
(۲) شماخی آرواتلاری آدام ئولنده (شاه حسین) دییه‌رك ئوزلرینی‌دوکه‌رلر.

قصیده

ای جهان دولتنه سعی قلن طالب مال
دولته سعی ایلمه آخرتی یادنکا سال

—

آخرت آخر دولتدی بقاو ابدی
دولت دار جهان فانیه‌در اضمحلال

—

کورونور کرچه وجودنده ولی زایلدر
نجه کیم مرغ اوچان دمده سالور سایهٔ بال

—

اثری غیر صفادر ثمری عین فنا
هنری غیر وفادر سفری عین زوال

—

هر خطاننك باشی‌در جیفهٔ دنیای دنی
هر کناهنك سببی روسیه پیرهٔ زال

—

نچه عابدلری یولدان چخاروب غداره
نچه شیخانه‌لری شیفتهٔ حسن جمال

—

نه قدر فتنه‌لری حادث ایدوب عالمده
نه قدر جنك و ستم خون نهایتده قتال

—

باخ تواریخه کورونسون نه قدر فتنه اولوب
قیل تماشا سیره فهم اوله کیفیت حال

—

نچه شاهنشهه و شهزاده کلوب دنیایه
نچه مردانه ایکید هر بری بر رستم زال

—

نچه عالم نچه فاضل نچه لقمان و هکیم
نچه ارباب نچه عاشق نچه ارباب کمال

—

نچه ارباب دول مالك کنج و دولت
نچه ارباب غنا صاحب ملك و اموال

—

بر به بر کلدی جهانه اوزنی کوستردی
کنه تیز کیتدی عدم کوشه‌سنه سایه مثال

—

هانی قارون که کنجینه‌سی وارون اولدی
برقهٔ قهر خدا قعره یتوردی فی‌الحال

—

هانی نمرود فروزندهٔ آتشکه ظلم
حضرت پاك خلیل اللهه قلدی نه فعال

—

هانی شداد که دعوای الوهیت ایدوب
هانی فرعون که موسی ایله ایلردی جدال

—

هانی طغیان قلان ظالم بی‌دین یزید
ابدا حشره دین لعنت اولور سال بسال

—

هانی حجاج که ساداتله لجاج اولدی
نجه کور تار لهب صالدی اونکا بر چنکال

—

هانی افراط قلان قوم بنی عباسی
دایما اونلار ایچون قالدی عذابیله نکال

—

هانی هر یرده تمرد ایلین ظالملر
هره بر نوع معذب اولونوب فی‌الاغلال

—

نجه ما قبل کیچوب فوته کیروب آثاری
ایله مابعد اوله‌جق غرق فنا دال بدال

—

مختصر کردش طاحونهٔ افلاك بزین
دانهٔ قویمیه‌جق خاك ایده‌جك بالاجمال

—

مهرو ماهنك اثری اوج فلك‌دن بیله‌در
آب و خاکنك هنری روی زمینده بو مقال

—

غیر ذات احدی جمله فنادر کیده‌جك
انجم و چرخ زمین بحر و نباتات و جبال

—

تف بو دنیایه بو دنیا نه یمان دنیادر
اوف بو ویرانه نه ویرانه قویوب ملك و منال

—

نه قدر باغ و حشم ملك خرابات قویوب
آیهٔ کم‌ترکو مطلبمه استدلال

—

قوم عادیله ثموده ایده‌سن نظاره
بله‌سن حالت دنیایه ندر صورت حال

—

فوج اصحاب رقیم ایله اصحاب الایکه
صورت ماضیه‌در آینهٔ استقبال

—

بله‌سن تا نجه‌در حالت قوم الاحذود
حال اصحاب رسی ایتمیه‌سن برده سوآل

—

کهنه دنیادی بو دنیا نچه ویرانه قویوب
هیچ برین آخره‌جن ایلمیوب استکمال

—

هر بری شرح اولونه چوخدو حکایاتی اوزون
هر بری عبرت ایدن دیده‌یه‌در بر کحال

—

پس کوزیم ایلمه باور بو فنا دنیایه
بر نفس ایتمه هوس شوقونکی کس اولمه ضلال

—

بیله فرض ایله بو دنیا سنك اولدی کلا
هر نه حکم ایلیه‌سن حکمنك اوله رایج حال

—

یغه‌سن تا نه قدر دولت و مال استیه‌سن
دی کوریم آخرین آیا ندر اول دولت و مال

—

تا که کلدی اجلنك چنکی زمان سکرات
اونده حکمنك نه اولور کوز یومولە نطق محال

—

ساری صفرایه دونر جسم نحیفنك یکسر
سرد میت دوشنور تختیه حاضر غسال

—

سدر و کافور کفن خیمهٔ غساله کلور
باخ بو احواله او دولت خبرین ایله سئوال

—

یات مزار ایچره نه غایت یاته‌سن تپراغده
دادونکا چاتمیه‌جاق مال و حشم بر مثقال

—

ذرهٔ یانوکا کلمز یغولان دولت‌دن
مشرق و مغربه‌جن جمع ایده‌سن مالا مال

—

وارثه دوتمه کلن دیدهٔ امیدنکی سن
قدمو انفسکم آیه‌سنی ایله خیال

—

ساغ ایکن اوز اوزنکا ایله کلن احسانی
پیش خود شمع عمل قبرنکا ایله ارسال

—

ایله بیل اولمش ایدنك برده دیریلدنك کلدنك
کوردوکنك قورخولرنك دفعنه قیل خوش اعمال

—

تاکه اولدونك یغولور چوره‌نکا میراثلرنك
هر بری اوزکه طهر ناله چکر اهل عیال

—

بلی ظاهرده بولار ماتم ایچون آغلارلار
ولی باطن‌ده چوخی شاد و سیع الاحوال

—

بری شهناز هواسنده چکر ناله‌سنی
بریسی اوج مخالف بری بانك غزال

—

بری سس ویر دیوب آواز همایون چکر
بری کوز جلوه‌لیور صوتونکی چك نغمه‌نکی چال

—

هانسنه حصه ایله ارث زیاده یتوشه
آز قالور بورکین آتا شوره کلوب چاله قاوال

—

هر بری حصه‌سنی آلدی کیدر عشرتنه
وارث آقا کورونور مال یغان بر حمال

—

الامان ایلمه کل اوزنکی حمال حطب
اولمه بیجا یره سن مظلمهٔ وزرو وبال

—

آخرنك قبرو قرا تبراغ ایمش زیر لحد
بینوا پس نه غرور نه کرور نه جلال

—

دخی دلشاد اولور بر نچه کس اولمککا
مرده شو قبر قازان خلفه دکر بعض رجال

—

ملالار عید کبی بر برینه مژده ویرور
یو کرشوب جر که اورار کوچه دولو قبله شمال

—

وقت ایثار دراهم‌دی دیوب جمله کلور
تو کلور مورو مکس آری کوره کاسهٔ بال

—

نان و حلوا هوسی نیمچهٔ خیرات پلو
نفسی زنجیره چکر جمله کلور دال بدال

—

بلی دولتلو اولنده بو تدارك چوخ اولور
فقرا نعشنی آنجق آپارور دورت حمال

—

خوف قیل دولت دنیانی بو پایه یغمه
حذر ایت چون اوله‌جق روز قیامت‌ده سوآل

—

سورهٔ ویل‌لکلی‌ده بویورمشدی خدا
کوره‌جکدر حطمه مال سایان جامع مال

—

واعلمو آیه‌سنه ایله نظر قرآنه
فتنه‌در مال‌له اولاد نه نفعی مثقال

—

ماکنزتم خبرین کورممیسن مصحف‌ده
یوم تحمی اثرین رعشه‌لنوب یادونکا سال

—

نه دیورسن بو سوزه قول حدیث قدسی
کور نه اعلام قلوب قادر حی متعال

—

اهل دولت وکلادور فقرا کلفت حق
ایمدی عریان قالوب ای وکلاء اهل و عیال

—

سن یغورسن کله‌جك عالم ایچون دنیالر
او دیور کاش کیچه حال معاشم خوشحال

—

سن دیورسن بو قدر دولت و مالم واردور
ای اولا عمر مخلد کیچورم عیش حلال

—

اوکورور روز و شبنك ذلته کیچمکنی
دلیور اولمکنی کیچمیه کون بو منوال

—

نه خبردور بو قدر دولتونکا فاخرسن
دمبدم کبرو غرورنك اوجالور مرغ مثال

—

اولسنه بو ذرو مقدار کیمی قانع رزق
اولسنه حضرت سلمان کیمی زیب خصال

—

سالسنه خاطرینکا آیهٔ من کان یرید
کور سنه مرجعن جمع الیهم اعمال

—

دمبدم ایلسنه ذکر و دعا و اوراد
روز و شب ایلسنه طاعت حس و متعال

—

ایستیرسن اوله‌سن بدر فضای عرصات
اولکلن ساحت دنیای ریاضتده هلال

—

ویرسنه اهل فقیره بو قدر دولت‌دن
قلسنه ممکن ایکن رحم و عطا و ابذال

—

بلسنه لذتنی بخش نجه مشربدر
کورسنه شربتنی لطف ندر یا افضال

—

بو قدر صحبت ایدورسن دلله شوکتله
پس سخا صحبتنه نطقنك اولوبدر نیه لال

—

زخم خست نه بوغوب حلقونکی چخمز نفسنك
تنك همت نه کسوب الرنك ایتمز بر آل

—

فقرا جمله باخور ای کوزی آج دولتمند
سن یغورسن بو قدر مال عجب مالا مال

—

عاقل اول درك ایله بو شرح اولونان سوزلریمی
هانسی مربوط مسلمدی اونی قلبونکا سال

—

بو مجازی یری ترك ایت وطننك عقبی‌در
طایر قدس کرك قدس‌ده آچسون پر و بال

—

شوره زاره نه مناسبدی قونه طوطی‌لر
طوطی‌ننك مسکنی‌در باغ چمن شاخ نهال

—

چنك شاهینه ذبا بیله هواجر یاراماز
صید شهبازه کرك کبك اوله چالسون چنکال

—

حیف طرلانی ایدوب‌سن نه یمان کرکس کون
جیفهٔ وادی‌لره دایم ایدور استمیال

—

شان سلطانه سزا قصر و سرادق دوشنه
پیش درکاهه کرك صف چکه اعیان جلال

—

نه روا ترك ایده‌سن سلطنت عظمانی
اوله‌سن کوشهٔ ویرانه‌ده مفلس بقال

—

رشتهٔ سلك فصاحت‌ده مثال فقرات
استسم نظم قلم چوخدو کهر بو منوال

—

غرضم لیك منوم موعظه‌در لفظ دکل
موم مذموم دکل کاش اوله شانی دولو بال

—

ماحصل عبرت ایله واقعهٔ دنیادن
نفسی انجتمه دایان آخر تنك فکرینه قال

—

نه صالورسن اوزینکی روز و شبنك زحمتنه
نه یغورسن بو قدر جیفه حرامیله حلال

—

شبنم ایله قویو دولمز طمعنك کمتر ایله
دوه‌نی تشنه اوله سیر ایده بیلمز غربال

—

بر اوصان ترك ایله بو شیوهٔ قارون ایشینی
بر یورول ایشلمه چوخ راحت اولوب دنجونکی آل

—

صبح‌دن شامه دین چوتکه حساب و دفتر
شام‌دن صبحه دین نسیه ایله نقد خیال

—

نیه پس روز حسابی که حساب ایتمرسن
باوجود اونده اولور جمله حساب اعمال

—

نه قدر حرصدی بو سنده مکر ای بد بخت
آلسنه آخرتی تا اوله‌سن خوش اقبال

—

آخرت روز جزادی ویرلور اونده جزا
هر کسه خیر و شره ذره یعمل مثقال

—

عملی صالح اولان کیمسیه جنت یتوشور
نجه جنت نه دیوم وصفنه امکان محال

—

روضهٔ عالیه‌در نور سراسر کلرنك
هر یری باغ و چمن طیر زلال سلسال

—

نچه مین قصر منور تکلوب قدرتدن
خشت هر قصر جواهر در و یاقوت و لئال

—

نچه مین تخت مرصع قورولوب کوهردن
طلعت پایه‌لری بر قده خورشید مثال

—

حورو غلمان که آیینهٔ صنع ازلی
نجه پروار ویروب هر برینه حسن جمال

—

شوخ طاوس کیمی تاج جواهر سرده
رنك یاقوت کیمی نور بدن یاشل و آل

—

طلعت سینه‌لری نور سحردن بیضا
لعمهٔ چهره‌لری مهر فروزان کیمی آل

—

قطرهٔ شهدلعابی دوشه کر دریایه
تلخ دریانی ایدر لذتده شکر و بال

—

ربنا وارزقنا فیض نعیم الجنه
بنبی و عربی و علی و وبال

—

پس بو جناتی قویوب دولت دنیانی سیون
بر یره بند اولوب بی سبب اولمز بو ضلال

—

بندنی آنامشم عاشق رسوایی کرك
خواجه عفو ایله دیوم علتنی ایلمه قال

—

رخت خواب کیجه چوخ نازك اوله دیبایی
جسم رعنای نکاره نه کرك جامهٔ آل

—

بلی زیر جامه‌نی خانم بله خواهش بویورور
خز کرك ابره کرك اطلس و یا ترمهٔ شال

—

پنبوغن ویردی یله یخدی ایوین حلاجنك
قالدی حلاج خجل پنبوغی یوخ آغ سقال

—

بله‌در دولت دنیا کیشی‌نی مفلس ایدر
چوخلری کمره ایدر طبل خروج دجال

—

بو بلادر که بیزی محرم طاعت ایلمز
محرمی مجرم ایدر صفحهٔ دلبرده کی خال

—

نفس اماره‌نی قویمه چکه عصیانه سنی
فیل سرمسته نجق — ناجاق ضرب کرکدر همه حال

—

علم ۱) بر نقطه‌در ای (دیده) بو نقطه بسدر
هر کیشی عارف اوله کور نه یره چکدی مقال

---

(۱) العلم نقطه کثر هم جاهلون.

هانی

خیال و فکره کتور شش جهات دنیانی
تصور ایله جمیعاً جهان امکانی

—

خیال دائره‌سین مرکز جهانه چکوب
میان عالمی کز دقتانه هر یانی

—

کمال علمنه چاتدون اودم محقق اولور
تمام رنج و عنادر تمامیسی فانی

—

غرض بو فانیه‌ده منزل بقا قلمق
کمال عین خطادر دلیل نادانی

—

همین بو منزل دنیا مرور منزلیدر
دوشن کیمی کیده‌سن چون روان روحانی

—

نه اینکه بورده اساس و قبیله‌لر قویه‌سن
تدارکات مرتب مراد طولانی

—

خیال ایلسنه ماسبق قبیله‌لری
سنکا بیان قلوم بر به بر کورك هانی

—

نچه سکندر عالم جهانه کردش ایدوب
آلوب کزوب دولانوب تا فضای ظلمانی

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

نچه کیانی شهنشه وجودی خاکه دونوب
غبار دشت اولوب پادشاه ساسانی

—

نچه نچه باشی کوهر نکار صاحب تاج
شهنشهك باشی اولمش لحده پنهانی

—

دفین خاك اولوب دولتیله صد قارون
هزار باده کیدوب خیمهٔ سلیمانی

—

هانی شرارهٔ عالم اساس چنکیزی
که قتل عام مغولی داغتدی دنیانی

—

نه اولدی نادر کیتی ستان کوهر تاج
که فتح قلوب آلوب هندله داغستانی

—

چخارتدی رومله غیری زمین ایراندن
نه صاف قلدی جدیدا فضای ایرانی

—

نچه وزیر و مشیر که حلقهٔ فکری
فلك‌ده بنده چکه خونفشان کیوانی

—

نچه حکیم مؤسس فحول دانشمند
فضای عالمه کلمش خصوصی یونانی

—

نچه علیم و مدرس دقیق شارح علم
ملك تحیر ایدوب مدح ایده بو انسانی

—

نچه لطیف سخنور بلیغ واعظ لر
فصاحتی اونودا لاف باف سحبانی

—

نچه طبیب مدقق که شمس‌دن کوتوره
اصول شیوه‌لری‌له صداع حمانی

—

نچه شجیع دلاور هزبر صاحب تیغ
غلاف قبره کیدوب تیغ‌وش تو کوب قانی

—

نچه جمیله جمال و بدیع آینه‌رو
که حسنی محو قلا دلبران کنعانی

—

او لبدلر نه قدر لاله‌رنك زیبالر
بتوبدی قبرینون اوسته شقیق نعمانی

—

خلاصه سلسلهٔ کائنات هر فرقه
کلوب دوروب کیچنوبدر کداسی یا خانی

—

قالوبدی زیر لحدده سولوب تعفن ایدوب
او شوخ نرکسی کوزلر او رنك رمانی

—

قرارکاه دکلدر بو دهر ویرانه
دوشلکه ایلمز اصلا عقول ویرانی

—

جهان فانیه‌در بالبداهه مایوسی
زمانه حادثه‌در منتهاء حرمانی

—

اکرچه ظاهری زردر تلذذی شیرین
ولیك خانهٔ زنبوردر بلا کانی

—

معطلم که نچون نطق و عقل‌له انسان
تدرج ایلیه بلمز مقام حیوانی

—

ایشك که جمله‌ده نافهمدر حقیقتده
ولی تفهم ایدَیر چوخ دقیق امعانی

—

دینده چوش یرور چوش دیسون دایانی دورار
که نصب و جزمی بلور علم نحو عنوانی

—

عجب بو ناطق انسان عملده کاهلتر
تمیز ایلیه بلمز طریق عرفانی

—

خلاصه مطلب اودور ای کروه اهل بشر
کرکدی عارف اوله مدعی انسانی

—

نه آلدادوبدی سنی جیفه‌های‌دار غرور
نه چوخ فریبه چکبدر هوای نفسانی

—

بش آلتی آغچه سنی ایلیوب نه چوخ مغرور
فرح فرح نه یرورسن چو مرغ طهرانی

—

بش آلتی کونده دایان ناکهان مصید قضا
کمشدیرر جانکا بیل ممات طرلانی

—

یتوشدی آلدی وجودون داغیتدی توکلرینکی
بوکولدی بر کفنه کیت کورك او پول هانی

—

ایا غنی و لئیم و نبیرهٔ قارون
نه حرص دور بوقدر جمع مال دنیانی

—

نه شوقدر بو قدر شایق عمارت سن
سپهره چکمیه‌جك‌سن روان ایوانی

—

مروت ایله نه چوخ تشنه‌سن بو دنیایه
مکر تمام ایچه‌جك‌سن محیط دریانی

—

آچوبدی آغزین اجل خشمناك اژدر کون
دفاع ایلمك اولمز هجوم ثعبانی

—

کلنده همهمهٔ زهره چاك شیر اجل
مغاك قبره دوشر صد هزار خاقانی

—

خیال ایلسنه بر اولیم زمانه سنی
فقیره ایلسنه بی قرار احسانی

—

قسم خدای کریمه عمل قالور آنجق
وفاسی یوق یغه‌سن کر هزار ملیانی

—

غرض وصیت ایدی ایلدیم بو موعظه‌نی
همیشه (دیده) دیوبدور کلام حقانی

—

بلی معارك حقه شجیع شیر کرك
همیشه شیر شجاعت امید شیروانی

کلوب کیدوب

ای دل جهانه کور نجه کسلر کلوب کیدوب
تقریرله بیان‌دن اکثر کلوب کیدوب

—

وضع زمانه صورت دریایه بنزیور
یعنی محیطه موج سراسر کلوب کیدوب

—

مرآت روزکار نه صورت بیان ایدور
آکاه اولون جهانه سکندر کلوب کیدوب

—

هر پادشاه ظل رکابنده فوج فوج
صحرا یوزی تمامیسی عسکر کلوب کیدوب

—

دریای معرفتده صدفدن چخان کیمی
چندین هزار عالم کوهر کلوب کیدوب

—

هر صنفدن خطیرهٔ دنیایه دمبدم
کویا بسیط عالمه صرصر کلوب کیدوب

—

چك رشتهٔ خیاله نبی‌لر جواهرین
کور عالمه نه پایه پیمبر کلوب کیدوب

—

باخ صورت جهانه سلاطین فوجنه
تاکور نه پایه صاحب افسر کلوب کیدوب

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

جمشید و کیقباد منو چهر ارده شیر
یوز مین بو کونه خسرو سرور کلوب کیدوب

—

میدان روزکاره تهمتن مثابه‌ده
چندین شجاع و شیر دلاور کلوب کیدوب

—

ست جهاتی فکرله تسخیر ایلین
خوش طبع شاعران سخنور کلوب کیدوب

—

بونجه سعید مؤمن مظلوم و اهل حق
بونجه شقی شریر و ستمکر کلوب کیدوب

—

صحرا نشین بادیهٔ عشق آتشین
مجنون کیمی هزار سمندر کلوب کیدوب

—

کلزار کائناته قزل کل بخاقلو
کلرنك شوخ و شنك کوزللر کلوب کیدوب

—

چوخ بینوا فقیر غم آلود ناتوان
چوخ نامدار شخص توانکر کلوب کیدوب

—

حاصل بودر خطیرهٔ دنیای عالمه
هر صنفدن مدام مقرر کلوب کیدوب

—

آنجاق عمل ذخیرهٔ عقبی ایچون قالور
بیهوده‌در سوای نه زیور کلوب کیدوب

—

سامع کرك بو نظمونکا ای (دیده) غالبا
چوخ سن کیمی نصوح سخنور کلوب کیدوب

قبر صدخاقان‌در

ای کونکل دنیای فانی بالبداهه فان‌در
مدت طول بقاسی لحظهٔ اجفان‌در
فی‌المثل دریاده کویا برکمی طوفان‌در
جامهٔ زیبا ترینی خلعت اکفان‌در
خانهٔ بالا ترینی قبرده ادفان‌در

—

هر ایلینك طبقنده‌در کاهی خزان کاهی بهار
هر کوننك ضمننده‌در ابلق‌نما لیل و نهار
هر ایشنك کنهنده‌در سرکشته‌لك وانکه مهار
بو تغیر عالم ایچره وار دائم مشتهار
حادث دنیا ایچون بونلار قمو برهان‌در

—

عقعق دور زمانه ترك ایلر بال و پر
مشعل خورشید و مه خاموش اولور قالمز اثر
روز و شب بر سایه‌تك معدوم اولور اولمز خبر
شیشهٔ الوان انجم داغلور زیر و زبر
قصر افلاك مزین سربسر ویران‌در

—

ابتدادن انتهایه فکر ایله عالمه
اولین و آخرین و کلهم بیش و کمه
کور بری وارمی جهانده باتمیوبدر ماتمه
یا اولورمی کیمسنه تا دوشمیه حزن و غمه
مطلقا اولمز اکر اولسه کنه افغان‌در

—

اول سلیمان کیم هواده سیر ایدردی شوکتی
اول سکندر شرق و غربه جاری اولدی قدرتی
کسری نوشیروان زنجیر عدلنك حکمتی
نادر کشورستان آفاقه صالدی شهرتی
هیچ برندن یوخ علامت جمله‌سی پنهان‌در

—

نچه نچه پادشهلر چخدی تخته قویدی تاج
سطوت قهریه‌سی آفاق‌دن آلدی خراج
اولمکه اما بریچون اولمادی فکر و علاج
فخر قلمه تپراق اوستنده سه کرسن چون تراج
دور دایان هر نقش پاینك قبر صد خاقان‌در

—

صفحهٔ ایام خسرو دولت تیمور شاه
نسخهٔ جمشید و جم دارای شوکت دستکاه
بر به برفکره کتور اولسون حق قوله کواه
فنئت (۱) دنیایه یوخدو ذره قدری اشتباه
فانی‌در بالله فانی من علیها فان‌در

—

یوخدی یوخ دنیایه اصلا بر نفس قدری وفا
ایتمیوب بر موشکافه موی قدری اکتفا
حکمتی انشاء ایدن استاد (۲) (قانون) و (شفا)
بولمادی خلط اجل‌دن روحه تدبیر صفا
اونلارینك عاجز ترینی حضرت لقمان‌در

—

وای اول دانا ایچون سعی ایلیه دنیا ایچون
عمر ضایع ایلیور بو ضایع بی‌جا ایچون
بر عمل زاد ایتمیور آذوقهٔ عقبا ایچون
آخرت تحصیل قلمور عالم اخرا ایچون
همت بی‌حاصلی ننك حاصلی عصیان‌در

—

۱) فنئت: فانی لك.
۲) تورك اعاظم حکماسیندان ابوعلی سینانك (قانون) و (شفا) آدلی کتابلارینا اشاره‌در. ممتاز.

خواب شش ساعت دکل بو شش جهاتنك مدتی
صورت و جوهر هیولا کیف و کم ماهیتی
ترك اولور بالمره بو محسوسلر کیفیتی
ابتدا ایلر ظهوره غیر عالم صورتی
قهر و لطفنك مظهری نیران له رضوان‌در

—

بر خطا ب‌پرعطابم وار اهل دولته
طالبان جمع مال و صاحبان شوکته
کیم ندن بر باخمیورلر اولیاء عسرته
روز و شب اونلار نجه تاب ایلیورلر حرقته
آتش نیراندن فقر آتشی سوزان‌در

—

روز محشرده ندر دیوان ایاغنده جواب
کر چکه قهار عادل اهل دولتدن حساب
کیم ینه رحم ایتمدوز اهل فقیره نان و آب
فادخلو نارا فذوقو من قطارین‌العذاب*)
غفلت نیران فقرنك لایقی نیران‌در

—

الفرار ای اهل دنیا بو فنادن الفرار
ایلمز دریا یوزنده عاقلی دارالقرار
حب دنیا سعینه آشفته‌لك بی‌اختیار
خدعهٔ شیطانه یوخ حاجت بو حرص که بزده وار
نفس ظالم بو بدن‌ده نائب شیطان‌در

—

رنك دنیای دنی الدن کیدر همچون حنا
اللرنك ناحق اولور آلودهٔ رنج و عنا
طفل تك خاکه بولانمه اولمه خاکه آشنا
چوخده تعمیر ایلمه بو خاکدان بی‌بنا
هرچه تعمیر ایلسون آخر کنه ویران‌در (**)

---

*) اودا کیرك و هر ایکی طرفدن عذاب دویوکز.
**) بو نا تمامدر. بزده اولان آنجاق بو قدر ایدی. ممتاز.

ایچون

بر نچه نظم یازوم حضرت سلطانم ایچون
کوندروم پای ملخ‌شاه سلیمانم ایچون

—

ظاهری شعر ولی باطنی اشعار نصوح
یادکاری دیورم معشر اخوانم ایچون

—

دوغریسی من نه قدر فکر ایدورم دنیایه
کورمرم غیر فنا کردش دورانم ایچون

—

آخرت عالمنون مزرعه‌سی دنیادر
هانی بو مزرعه‌نون حاصلی انبانم ایچون

—

یاناجاقدر بو عمل‌دن بلورم بستانم
توکمشم تپراغمی چشمهٔ حیوانم ایچون

—

باخورم پیش و پسم جمله کنه مبهوتم
بلمرم چاره نه‌در صورت حیرانم ایچون

—

برجه افسوس کناه ایلمروك اخلاصاً
برجه قلباً دیمروك آه پشیمانم ایچون

—

کون کیدور عمر کیدور ظلمت رحلت یتوشور
کورمرم شمع عمل بقعهٔ احسانم ایچون

—

یول اوزون طول سفر مقصد ره واهمه‌لو
آه یوخ بر عملم محشره دیوانم ایچون

—

قوجه‌لق کلدی کلیر چنك اجل جانم ایچون
نه تدارك ایلیوم حال پریشانم ایچون

—

دیش کیدوب کوز آغاروب قد اکلوب باشم اسر
بو صفتله نجه من پول قازانم خانم ایچون

—

یغلوب عورت اوشاغ هر بری بر زاد دلر
تو کلوبدر بو قدر مور و مکس قانم ایچون

—

بر دکل فکر مصیبت برنون فکرین ایدیم
یوز بلالر یریور حالت پیرانم ایچون

—

(دیده)ختم ایله سوزی هر سوزوون معناسی
درهٔ نادره‌در وزنده میزانم ایچون

موعظه

جهان فانیه‌نون آخری فنایت‌در
بو بر صحیح سخن مختصر حکایت‌در

—

بو شکل اولیدر منتبح قضیهٔ حق
بدیهی مطلب ایچون ادعا نه حاجت‌در

—

دلیل عقل ایله نقلی بو قوله ثابتدر
خصوص هردم اولیم ایده بداهت‌در

—

مقام فوت فنادر جهان کون فساد
مکان رنج عنادر مکان زحمت‌در

—

حقیقت ایله مجاز جهانه ایله نظر
که استعاره فنا فوتدن عبارت‌در

—

مسلسلانه کلور موج بحر تك عالم
بو موج روز شبون ساحلی قیامت‌در

—

غریبه بحردی عمق و عریضی درد ملال
عجیبه قلزم و کرداب بی‌نهایت‌در

—

بسیط بحرده دوتماز بنای خانه قرار
که نقش آب بسا اسفه سفاهت‌در

—

جهان فناسنه سوز یوخ ولیك سوز اولدر
نچون بو اهل جهان اهل بی‌بصارت‌در

—

مزار حالتنی یاده سالمیور کیمسه
خیال ایلمیور قبرلر نه حالت‌در

—

مزار ایچنده یاتان کسلری خیاله کتور
لطیف جسملری کور یاتوب نه بابت‌در

—

او جسملر که اونا کل دکنده اینجردی
قالوبدی خوار سیه خاکدن جراحت‌در

—

او چشملر که کل نرکسه برابر ایدی
مدام مست یاتوب خوابکاه غربت‌در

—

او صورتی که دوشردی شعاعی آینیه
هرآینه کوره‌سن قبرده نه صورت‌در

—

او زلف و کاکل عنبر او عارض لاله
تمام تل به تل تپراق ایچره غارت‌در

—

او نازنین بدنلر عزیز اهل عیال
قالوبدی واحد تنها انیس غربت‌در

—

لحافی خاك لحد بستری قرا تپراق
باش آلتیسی قرا داش کوریری نه راحت‌در

—

اویانمیور سولمیر دینمیر صدا قلمیر
عجب یاتوبدی عجب یخشی استراحت‌در

—

اکر حوالهٔ شرحینه کیدسه مرغ بیان
زبان شمعله پروانه‌دن عبارت‌در

—

کیمك الی دولودر لؤ لؤ ثواب ایله
مقامی قصرعلا کل کیاه جنت‌در

—

کیمك که کردنینه کوه معصیت تاخیلوب
مکانی چاه جهنم عمیق ذلت‌در

—

اوکونکی کونده اولور هر کسه جزای عمل
سعید فخرده دایم شقی خجالت‌در

—

نه تخم کار عمل اکمیسن اودر حاصل
که روز آخرته بو جهان زراعت‌در

—

نه مایهٔ قویاسان روز کاره سرمایه
قرار نفعی اونون قویدیقون بضاعت‌در

—

ولیك اهل جهان یاده سالمیور اولیمی
مطیع نفس هوا سالك ضلالت‌در

—

ریایی طاعت ایدور اکثری تقلبدر
مراد مطلبی تدلیس ایله بطالت‌در

—

کیمیسی طعن قیلور (قاضی) لیق خطا ایشدر
ولیك اوز غرضی مسند قضاوت‌در

—

کیمیسی وعظ ویرور اویمون بو دنیایه
ولیك روز شب اوز آرزوسی دولت‌در

—

کیمیسی تولکی کیمی جامه‌سین ایدور تغییر
چکیر اوزین ده‌مکه (۱) حیله و ریاضت‌در

—

کیمیسی کوزلری سرمه باشنده عمامه
بیلنده شالی الی سبحه‌لو تلاوت‌در

—

لباس علم و ادبله اوزین قلور زیبا
فساد زیوریدر مدعا ریاست‌در

—

فساد عالمه باعث فساد عالم‌در
وجود ناره توتون چیخمقی دلالت‌در

—

کیمی مؤذن اولوب داد (الصلات) ایلر
اوزینه (ده‌ن) چاغیرور خادع جماعت‌در

—

کیمی خطیب اولور منبر اوسته بلبل وار
اوزین بروز ویرور مشعر فصاحت‌در

—

کیمیسی حلقنی یرتار مخارج تجوید
قاشین یوخاری چکر مد ایله قرائت‌در

—

کیمیسی قطع قیلوب مروتیله انصافین
آدین طبیب قویوب قتل بی‌نهایت‌در

—

اولنجه شخصی سویور هر قدم آلور ظالم
مریض فوتی اونا کوییا ظرافت‌در

—

کیمی بازاره چیخوب سوز اوخور که درویشم
تمامی پول تله‌سی غیر سوز نه حاجت‌در

—

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

کیمیسی پول کوتوروب کعبه‌یه اراده ایدر
مرادی حرمتی‌در ظاهری زیارت‌در

—

جناب حاجی دیمك شاننه بلند کلور
خطاب مجلس علیا بویوك فخارت‌در

—

کیمیسی دولتی چوخ چوخ خسیس وردی بودر
قباب عز و علا کوشهٔ قناعت‌در

—

کیمیسی همتی چوخ چوخ فقیر ذکری بودر
کرم۱) الی کیشی‌یه رتبهٔ کرامت‌در

—

بیزیم زمانه‌مزن ملتی اولوبدر قلب
سخا اخس۲) کرم مرکدن عبارت‌در

—

هنوز اول یره یتمش مراتب خست
سخا ایدن کیشی‌نون طعنه‌سی سفاهت‌در

—

هزار نوعیله مردم رجیمه همر هدر
هزار حیله‌ده شیطان ایله شراکت‌در

—

کیمیسی رشوت آلور حق سوزی ایدر ناحق
کیمیسی ضرب توتور فتنه‌جو خسارتدر

—

کیمی اوغورلیق ایدر قتل ایدر یالان دانشور
کیمی قسم ایلیور ناحقه شهادت‌در

—

کیمیسی کرکس اولور سفره‌لر کمیننده
بونون شقاوتی هر شقه‌دن شقاوت‌در

---

(۱) کرم: ترسینه اوقوناندا (مرك) اولار.
(۲) سخا: ترسینه یعنی آشاغادان یوقاری اوقونسا (اخسن) اولور.

قویوپدی در که معبودی یوز دوتوب خلقه
بری دیمور آکوپك بو سنه نه عادت‌در

—

کیمیسی قول ایله فعلی خلاف همدیکر
کیمیسی اوغراش اولوب کور جهان نه حالت‌در

—

خلاصه اهل زمانه منیم تصوریمه
جمیعی یولدان آزوب غرقهٔ ضلالت‌در

—

چیخوبدی هر طبقه اوز طریق دینندن
سغیشمیور یولنه آزماغی بغایت‌در

—

تمام همتنی صرف ایدوبدی دنیایه
خلاف آخرت و تارك قیامت‌در

—

تعجب ایلیورم من کروه آدمدن
بو عقل و دانش ایله بو نیجه جهالت‌در

—

نچون بو لهو و لعب شوقنه کزوب دولانور
نه ساز و نای و نوا اختلاط و عشرت‌در

—

جهان فانیه بر بحردر تلاطمی غم
غریق بحر نشاط ایلمك سفاهت‌در

—

بو بنده کی که بزیم فرقه‌دن ظهوره کلور
محال در که معبوده کی لیاقت‌در

—

بو کونه لغو عملدن که بزلر ایلیوریك
جزاسی روز جزا طعندر سیاست‌در

—

نمازیمز دولیدر نسیه‌ئك حسابیله
رکوع و سجده‌مزك فکری بی نهایت‌در

—

اوروج دوتاندا دوتاق کیم طعاملر یمیریك
ولی طعامه عوض کفتکوی غیبت‌در

—

زکات ویرسوك اکر فخر حاتمی ایدروك
فقیر مالنی ویرمك بزه سخاوت‌در

—

اعانتی که ایده‌ك بر فقیره ندرتدن
همان اعانتمز تیز دونوب اهانت‌در

—

امید قالدی رحیمون در تفضلینه
وجود پاك نبی کوهر شفاعت‌در

—

بو یرده ختم کرك نظم موعظه زیرا
مقام نام نبی خاتم رسالت‌در

—

نه یخشی موعظه‌در (دیده) روشنا وعظون
که هر کوز ایشیغی اختر سعادت‌در

تاریخ

کوهری حمدی که باشد ازجواهر آبدار
نثر باشد بر فضای در که پرورد کار

—

صانعی کاز ابر فیضش قطره قطره آب ابر
دانه دانه در کردد در صدفهای بحار

—

مبدعی کاز حکمت تاثیر آب رحمتش
در بر آید ازبحار کل بروید بهار

—

پرتو فجر صبا در امتداد صبحکه
طلعت آب سفیدی ازمیان جویبار

—

چشمهٔ خورشید از نور ترشح دمبدم
ذره ذره می نشاند تیرهٔ شبرا غبار

—

قبهٔ شش سمت عالم ازلب حوض قمر
شعبه شعبه نور کیرد کردد ازوی آبیار

—

تیشهٔ مهرش شکافد کوه ظلمت آورد
از قفای کوه ظلمت روشنا آب نهار

—

این براعت از هلال خامهٔ کردن فراز
زآن برآید تانماید نور مطلب آشکار

—

از کمال لطف ایزد و ازجلال فیض حق
شخص شاخص درفضای (قبه) کشته نامدار

—

ارجمندو خیر خواه و اهل جود خوش عمل
اسم او (حاجی جوادبك) بندهٔ پروردکار

—

کیسهٔ زحمت کشاد و کوهر رحمت ستاد
آفرین بر حسن طبعش صد هزار و صد هزار

—

کوهرا منشق کرده با نثار وسیم وزر
قدر خرجش در حقیقت بی‌حساب و بی‌شمار

—

آنچنان کوهی که سابق از امیران عظام
سعی کرده برکسی حاصل نشد این خیرکار

—

بر سکندر آب حیوان از قضا ناشد نصیب
حق مدد باید نماید تا نماید بخت یار

—

تیشهٔ فرهاد قصد بی‌ستون سازد ولی
تیشهٔ توفیق باید کوه باشد خاکسار

—

از قضای (کوه بالا) تادل (میدان) شهر
همچو نورشمس لامع آب آمد بی‌قرار

—

دردل (میدان قبه) حوض سنکی ساخته
همچنان درقبهٔ اکلیل سنك آبدار

—

قطعهٔ آن حوض زیبا حوض کوثر فی‌المثل
هرطرف زان حوض جاری آبهای خوشکوار

—

شهر قبه زین طراوت کشته کویا ماه آب
بر همه برج فلك زین آبداری شرمسار

—

شهر قبه زین لطافت کشته کویا شهر سبز
هر کجا منظر نمایی سبزه بینی لاله‌زار

—

زار کل از قحط زاری جمله‌را موجود بود
حالیا کلزار کشته هر فضای این دیار

—

میم مصری ذل کردد بعد ازین چون الف وصل
قاف (قبه) کر سر آرد بر میانه آشکار

—

وه چه آبی در صفا چون آب مضمر در قمر
در سفیدی از بیاض صدر حوری مستعار

—

لحجهٔ فواره‌اش آواز مرغان چمن
نغمهٔ آوازه‌اش هریك هزاران صد هزار

—

پرتو خورشید لامع انجلاء آب حوض
در تعاکس شیشهٔ عالم نمای روزکار

—

مرحبا معمار این معمورهٔ زیبا طراز
ازخورنق یاد برده یا سدیر آورده کار

—

یا وجود جود آن حاجی جوادبك سربلند
طرح تازه فکر کرده کار کرده زرنکار

—

نعم احسان عظیم نعم خیرات نعیم
مشرب عذب لطیف فی‌اللیال والنهار

—

ساقیات جاریات‌جاریات ساقیات
چون ثوابت این ثوابت تا قیامت یادکار

—

سال تاریخش درآمد (دیده) این مصرع عجب
(تا ابد باری بماند این مبارك یادکار) ۱)

۱۲۷۸

---

۱)قوبالی حاجی جوادبكك شماخی شهرینه چكدیردیكی بولاقك تاریخی‌در.
سلمان ممتاز

اداره: — حاجی جواد بولاغینی بز قوبادا بیلیریك.

ایلمیون

ایهاالناس کلون دهره وفا ایلمیون
بو فنا خاطرینه نفسه جفا ایلمیون

—

بر یوخو صورتی‌در واقعهٔ کل جهان
بله افسانه یری جای صفا ایلمیون

—

موج دریا کیمی‌در روز شبنك دورانی
روی دریاده دوروب ملك بنا ایلمیون

—

اوچه‌جاغ داغله‌جاغ هرنجه تعمیر ایلسك
پس عبث رنك اوروب نقش طلا ایلمیون

—

طاق کسرا ایله ایوان خورنق وسدیر
نیجولوب سیزده ایله فکر هبا ایلمیون

—

اویمیون دولت دنیایه خطا معدنی‌در
بو خطا منبعنی باشه بلا ایلمیون

—

ویرمه ایمانونکی بو جیفهٔ دنیانی یغوب
آپاروب مخبثه‌ده دفن خلا ایلمیون

—

جمله اولاد اوغول فتنه بلا چشمه‌سیدر
اولاره باور ایدوب عمری فنا ایلمیون

—

ایله کیم دولتنك اولدی اوغوله حکم بویور
وای یوخسول اوله‌سن اوندا صدا ایلمیون

—

اوز حیاتنکده قلون تفسونکزه احسانی
مطلقا وارث اولان شخصه وفا ایلمیون

—

مکر شیطان سیزی وسوسهٔ فقره سالور
اوکر دور چوخلو یغون بخش و سخا ایلمیون

—

صبر ایدون رزقی توکر ابر عطای رزاق
ساحت حوصله‌نی تنك فضا ایلمیون

—

بعض دولتلو اولوب بعضی فقیر و بی‌چیز
بو قضا حکمتی‌در بحث قضا ایلمیون

—

دائما زیر و زبردر اثر اوج حضیض
فکر چاتمز یره پس فکر بنا ایلمیون

—

قبری تصویره کتور کور نجه‌در واویلا
پس اوطاغی کیجه‌لر تار و نوا ایلمیون

—

صرصر موت کلور پنبه‌نکی افلاکه چکر
الحذر عبرت ایدون سر بهوا ایلمیون

—

اوله‌جك‌سن نه قدر خوش کیچینه ایامنك
کفنك فکرین ایدون شال و قبا ایلمیون

—

(دیده) دوت کل محبتله علی دامنینی
ایله کیم دوتدوز اونی خوف جزا ایلمیون

رزمیه‌لرندن بعض نمونه‌لر

خانهٔ زین‌ده شعرا کیمی چون دوتدی قرار
هر طرف نور طلوع ایتدی زمین و حجره

—

طلعت نور جمالیه‌سی تاثیر قلوب
دوندی هر خاك و حجر طلعتی لعل و کهره

—

طرح‌ابروسی چکوب تیغنه سرمشق هلال
شمس رخساری ویروب مهلقی قرص سپره

—

سلك لؤلؤ کیمی جسمنده زره حلقهٔ نور
تاج غلمان کیمی اول طاس کله قویدی سره

—

صورتی نوع بشر لیك مجلا خورشید
معنیده عین ملك لیك ممثل بشره

—

خاك نعلین‌ینی تقبیل ایلدی باد شمال
مشك و عنبر خبرین ویردی مشام سحره

—

ذات شهزاده او ملعونه مقابل دوردی
کفر ایمانه برابر کیجه نور و سحره

—

غیرت ارث یدالله‌ی قیلوب جوش خروش
موی اندامی دونوب هر بیری بیر نیشتره

—

چکدی شمشیرینی شهزادهٔ شهباز هنر
قرص خورشید کیمی کیردی بروج سپره

—

قالخوزوب بازوی دشمن کشی بر صولتله
لعمهٔ تیغ دوشوب آینهٔ بحر و بره

—

موج دریا کیمی جنبش ایلیوب جمله سپاه
وهمهٔ صاعقه‌دن واهمه دوشدی قمره الخ...

پیش واقعه‌لردن بعض نمونه‌لر

انجی نمونه

فیض اشکنك طالبی چشمین بکادن صاخلمز
لؤلؤ صاف استین بحرین صفادن صاخلمز

—

اهل دل منع ایلمز قلبین نسیم آهدن
باغبان کلزارنی باد صبادن صاخلمز

—

مخلص صادق اولان اشکین ظهور ایتسون کرك
آشنا راز نهانین آشنادن صاخلمز

—

۲نجی نمونه

چهره خورشیدی دوتمش انکدار معنوی
صورت مهتابی باصمش حزن تار معنوی

—

قطر عالم قطره قطره اشك آه و غصه‌در
چشم کوکب لمعه لمعه اشکبار معنوی

—

هر طرف آفاقه باخسون قطعه قطعه بزم غم
هر جهت دنیانی کورسون زار زار معنوی

—

کردش افلاك دایم محنت ایچره بی قرار
هر قرار خاك اولمش بی قرار معنوی

—

۳نجی نمونه

اشارهٔ خم مه کربلا اشاره‌سیدر
هلال تازه کیچن غصه‌یه دلالت‌در

—

تالم فلك بی قراره استنباط
سرشك دیدهٔ انجم بویوك علامت‌در

—

٤نجی نمونه

چرج حیرتده‌در آیا نه تمایلده ایمش
میل خورشید فلك هانسی شمایلده ایمش
بو اثر کونده ایمش یاکه اثر ایلده ایمش
دشمننك اخترنحسی نجه منزلده ایمش
محنتنك بر جنه ماه سعدادر بو کیجه

اوتکنج

حکایه

غریبه بر نقل ایلیوم ای جوان
بردم ایشیت مطلبم اولسون عیان

—

کور نیجه شیرین حکایتدی بو
چرخ ایشندن کوشه شکایتدی بو

—

بر عرب و بر عراقی برده ترك
بر ارمنی برده اوروس مشترك

—

بر برینون دیللرندن آننیان
خروس تك زیرك و تیز بانیان

—

(عرب) دیور (ترك) که یا میر بوع ۱)
اهلکنی شدت تاثیر جوع ۲)

—

هل‌لك خبز او تمر حلو ۳)
و اعطینی یا اخی اهل علو ٤)

—

(ترك) دیور وار چورکیم قیادر
قوری چورك ویرمك سنکا حیادر

---

۱) ای شرافتلی امیر.
۲) آجلغك شدتی بنی ئولدیردی.
۳) سنك چورکك و یا شیرین خرماك وارمی؟
٤) ای اوجا مرتبه‌لی قارداش وارکسا بنه ویر.

فارسی زبان دیدی بده عیب نیست
نان شود خشك و تازه یعنی چیست

—

هرچه شود فکر مکن ده برآن
کرسنه خر را چه علف زعفران

—

عرب ایشیتدی که دیور خر اونکا
سانه‌سن کیم باتوردی نشتر اونکا

—

دیدی ایا فاعل فسق و فجر
اخر بك بالشجر و الحجر

—

کیف تقول لی حرف شنیع
ان ابی کان امیرالبقیع

—

اوروس کوردی اونلار دوروب قایغولی
دیدی (آنی سوما ساشلی چتولی)

—

کلدی چاغردی اولاری ای (بورات)
ساواشمیون دوراق..... مات

—

ارمنی کوردی سو کرا اوروس تمام
یولداشلقی اوزینه ایتدی حرام

—

دیدی عجب دوق‌می پیس مارت چه‌ق
میمی‌یان اوزومه‌ق شان په‌س هاچه‌ق

—

(هاین آسا شادم خوسه‌ل، آی اوروس!
دورك کیشم ویریت مصری توروس)

—

بر برینه ایلدیلر مباهات
ذکر اولوندی اصل و نسب فرع و ذات

—

بری دیر (تاقا ووری دیغا ئەم)
بری دیر آغا زاده آغایم

—

بری دیر (یا غاسبادین تی موژیق)
(دینك مایا فسوروونا قاق دوژیق)

—

بری دیر من کیشی‌م آدده
بورده منم کور خلفه بغداده

—

بری دیر انا شجاع‌الزمان
الاسدیطلب عنی الامان

—

دیل قاریشدی بر برینه قیل و قال
کال دکمشه دکمشه قاریشدی کال

—

اضرب بزن والای پرنی قویمه دوت
بر قیامت اولدی‌که حشری اونوت

—

ترك ووروب یاردی روسنك باشینی
اوروس توکدی یاغیش تك کوز یاشینی

—

سوکدی ترکی (آخ‌تی سوککین‌سین دوراق)
نیه منم باشیمه ووردك (قولاق)

—

(یا تبه دام قوزنس پادلیس پولوت)
(سام تی موژیق ناخال موژیق بانقروت)

—

اودا ترکه حمله قیلدی بر قاپاز
فارسی زبان دیدی مزن بی نماز

—

خیر توشد کرد سرت راشکست
خون سرت درد کلویت به‌بست

—

پول تودر جیب توشد سر بخاك
چیزی ندادی بحکیم و دلاك

—

روس موندان فکر ایلیوب دایاندی
سناسن که پیان ایدی اویاندی

—

ارمنی‌یه بخل بوندان اولدی یوز
وای ندور سازش اوله یوز به‌یوز

—

عراقلی‌ننك اوسته یریدی یواش
یعنی غرض دوشسون کنه بر سواش

—

یومروقنی چکدی آننك اوستنه
خلوتینجه بر داش قویدی دستنه

—

(مین یومورق قنچه‌م قلیخیت آدیغا
قجیغجیغی قلوخت قجیغجیغا *)

—

عراقلویه خشم بوندان قیلدی جوش
شیرنیستان کیمی چکدی خروش

—

دیدی که ای ارمنی فتنه کار
زهرده مار جهان سوسمار ۱)

---

*) «قجیغجیغاس» عوضنده قافیه‌نك دوز کلمه‌سی ایچون «قجیغجیغا» دییلمشدر.
۱) دنیا ایلانلارینا آغو ویرن کلر.

خاك تو ازبخل يقين خورده آب
ذات تو مخمورهٔ بنك و شراب

—

صورت خودرا چه كنی نار رنك
بهر چه بر مافكنی رزم و جنك

—

جرأت تو چيست مراميزنی
ای زنكه بزن كه زيبا زنی

—

مشت زنم بر تو تبرزين اساس
تافكنی مهرهٔ خود رابطاس

—

ارمنی بو ضربی كوروب قالدی مات
دينمه قوناق تات طبقی آلتده يات

—

اوروس كوردی ارمنی قورخوب باخور
....بدر بالاغندن ياش آخور

—

حدت صفراسی چكوب جوش نار
كوك كوزی اخكر تكی قالخوب يانار

—

ارمنی‌نی سو كدی . . . . . مات
(آرمياشقا آخ قانالیا پراقليات)

—

(تی بائيش ايز تاتارين قاق باران)
آسوبينو نوو پريخال ايز ايران)

—

چكدی شاشقا ارمنی‌نی اولديره
غيرت و حرصين عربه بيلديره

عرب کوردی قاتل و مقتول اولور
هر ایکیسی باطل و مبطول اولور

—

ایستمدی ناحق دوشه بر فساد
بنا قیلدی صلاح و فسق سداد

—

دیدی روسه یا اخی اسکت ودع ٥)
قداراك فی الطریق مستدع ٦)

—

انك من زمره اهل الکتاب ٧)
فی الکتاب لیس خطاب العتاب ٨)

—

قد امرالله و لنا طاعته ٩)
قد وعدالله ولنا ساعته ١٠)

—

تقتل هذالرجل بالبطال ١١)
ماجوابك یوم الجزا فی السؤال ١٢)

—

من قتل النفس علی غیر حق ١٣)
قدیکون و بالجحیم مستحق ١٤)

—

٥) قارداش ساکت اول و دعوانی براق.
٦) من سنی یولدا یکی جه کوروب ملاقات ایتمشم.
٧) سن اهل کتاب جمله سیندنسك.
٨) کتابدا آجیقلی خطاب ایتمك یوقدر.
٩) آلله بزی اطاعتینه امر ایتمش در.
١٠) جزا ایچون قیامت کونینی بزه وعد ایتمشدر.
١١) بو کیشی که حمله ایتمکله قتل ایدیرسك؟
١٢) جزا کونی بونا جوابك نه اولاجاقدر.
١٣) بر شخص بر نفسی حقسز یره قتل ایده رسه.
١٤) یقین که جهنمه مستحق اولاجاقدر.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

العمل الخیر لخیر الرجال ۱۵)
ولیسی خیر للرجل فی العجال ۱۶)

—

صونکره یوزین دوتدی جمیعه تمام
وعظله ابلاغ که ای خاص وعام

—

و مالکم تنازعو بالقتال ۱۷)
و مالکم تشاجرو بالجدال ۱۸)

—

اهکذا رسم انیس الوفیق ۱۹)
اهکذا شرط رفیق الشفیق ۲۰)

—

الطریق بعد رفیق الکریم ۲۱)
والکریم شانه طبع الحلیم ۲۲)

—

الحلیم لایحب قال قیل ۲۳)
ثم لمن عقله عقل عقیل ۲۴)

—

بو وعظدن روس اولدی قلبی نرم
حرصی کیدوب غالب اولدی وهم و شرم

—

---

۱۵) کیشی لرك یاقشی‌سی یاقشی ایش کوره‌ر.
۱۶) کیشی ایچون عجله ایدوب تلسمه‌ده خیر یوقدر.
۱۷) نه ایچون مقاتله ایتمکله منازعه ایدیرسکز.
۱۸) نه ایچون مجادله ایتمکله بر بریکزه آغاج وورورسکز.
۱۹) آیا انیس مونس رفیقك رسمی بویله‌در.
۲۰) آیا شفقتلی رفیقك شرطی بویله‌در.
۲۱) اولجه کرامتلی رفیق تاپوب سوکرا یولا چیقماق.
۲۲) کریم شخصك شانی حلم صاحبی اولماسیندادر.
۲۳) حلملی شخص کفت — کو دیدی — قودی سه‌ومز.
۲۴) باخصوص عقل کامل صاحبی هیچ سه‌ومز.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

بورك كوتوروب ايلدى انصاف ذات
ديدى (يا سام ناستايشى ويناوات)

—

(بودت تبئه چورت مئينه اسقازال
ناپراسنو توت ايزديلال قالماقال)

—

(اسلاوا بوغ تپئر ميئنه نى چيغو
يا پاقليانو غاسبادينى سوا يو)

—

يا پراشو ايزوينيتى غاسبادا
ايى پراشو غوست ايتتى نا آبئيدا

—

يست تپئر قاتليئت سوپ دينى
سول پئره‌س لوق فيسو او ميئنى

—

فارسى زبان ديدى كه اى ماهرو
مهر صفت نور سخن صبح كو

—

جمله كلامت همه خاطر پسند
شهد معانيش همه شهد و قند

—

كنه كنه ازطرف ماست ماست
جملهٔ حق جانب قول شماست

—

اشهب همت سوى مارخش كن
هرچه خطاشد همه‌را بخش كن

—

ترك كلوب اولدى او دم عذر خواه
عنو قلون بنده‌ام صاحب كناه

—

حق حقیقتده خطادر خطا
خطا کرك بویو کدن اولسون عطا

—

عاقل اولان طمع یولین تنك ایدر
یوخسه نه کیم زنانه وش جنك ایدر

—

بر چورك که جیفهٔ دنیا اوله
نه دخلی وار بو حده غوغا اوله

—

ارمنی بر لفظله آچدی زبان
بیلممشم تقصیرلویم الامان

—

یه‌س‌مه‌رنومه‌م کو خجالت کاشیمه‌م
قلخیس قنیام یه‌س آنس چاشیمه‌م *)

—

کرچه اولار سیل کیمی داشدیلار
آخرینده دوستلیقه اویناشدیلار

—

جمله‌لری سازش اولوب بارشدی
بر برینك ضدی ایکن قارشدی

—

لیك فلك کجرو کجرو مدار
ایلمیوب هیچ کس ایله بر مدار

—

اولندن آخرنه کج اولور
تا یارانوب فوت اولونجه لج اولور

—

ایلمیوب بر کس ایله اتحاد
شاکی آندان خسرو جم کیقباد

---

*) «آنس چاشیمه‌م» سوزلری آکلاشیلمایبر

فاء فلك فسق ایدی لامی لوند
کافیدی. . ن فاسق اونکا پای بند

—

لفظ فلك طرزنی کوردوك بودر
عکسی کلف ۱) طوق محنت ظلم و جور

—

سویلمه (دیده) فلکنك آدینی
تحت زمین عرشه آتار دادینی

---

۱) فلك: فلك لفظینی آشاغیدان یوقاریيا اوقویاندا (کلف) چیقار. اودرکه (دیده) یونا اشاره ایده‌رك عکسی کلف دیبور. ممتاز.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

كتابك ايچينده كيلر

صحيفه

بير نيچه سوز ٣
ميرزه نصرالله بك (ديده) ٦
بهاريه ١٣
پول ١٩
وصيت ٢١
أركيشى ٢٣
طلايه‌در ٢٥
نه اعتيار ٢٨
موعظه ٣٠
چاى ٣٢
قصيده ٣٩
هانى ٥٠
كلوب كيدوب ٥٥
قبر صد خاقان‌در ٥٧
ايچون ٦٠
موعظه ٦٢
تاريخ ٦٩
ايلميون ٧٣
رزميه‌لرندن بعض نمونه‌لر ٧٥
پيش واقعه‌لردن بعض نمونه‌لر ٧٧
اوتكنج (حكايه) ٧٩

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

16

Bibliothek der Deutschen Berg-Akademie Freiberg

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

Fai 29460
(16)

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:5-1192015415-882698710-18

894(0)
M-91

سلمان ممتاز

سایی : ١٦

آذربایجان ادبیّاتی

میز انصرالله بك ربیه

اون ایکنجی عصر (هجری)

آذرنشر

باکو — ١٩٢٨

Fai 29465